

FELSEFİYİ TANIMA

- 10.1.1. Felsefenin anlamını açıkla.
- 10.1.2. Felsefi düşüncenin özelliklerini açıkla.
- 10.1.3. Felsefenin insan ve toplum hayatı üzerindeki rolünü örneklerle açıkla.

FELSEFE VE DÜŞÜNME

Felsefe, bir soru sorma ve düşünme etkinliğidir. Hemen her konuda gerçekliğin zihinsel olarak araştırılmasıdır. Düşünmek ise insan aklının, merak edilen bir konuya odaklanması, konuyla ilgili bir soru oluşturmaya ve bu soruya bir cevap aramaya çalışması anlamına gelir.

- ✓ Felsefenin en belirgin özelliği soru sormaya dayalı olmasıdır. Felsefi düşünme her zaman bir soruyla başlar. Bu sorular evrenin işleyişi, varlıkların nasıl meydana geldiği, doğru davranışın ne olduğu gibi birbirinden farklı pek çok konu hakkında sorulmuş olabilir.
- ✓ Felsefe, bir arayış sürecidir. Felsefi soruların kesin cevapları yoktur. Felsefede bir soruya verilen cevap, her zaman ve her durumda geçerli olacak mutlak bir cevap değildir. Bu nedenle felsefi sorgulama sürekli devam eden bir süreçtir.
- ✓ Felsefi düşüncenin konusu, insanın kendi dışındaki varlıklarla ya da olaylarla sınırlı değildir. İnsan, kendisinin ya da başka insanların ileri sürdüğü görüşler üzerine de düşünür. Bu açıdan felsefe, düşünce üzerine düşünmedir.
- ✓ Felsefe, evreni ve evrende olan biten her şeyi bilme yönelik zihinsel bir çabanın ürünüdür. Bu çabanın yöneldiği konulara;
 - içinde yaşadığımız evrenin nasıl var olduğu,
 - yaşamın amacının ne olduğu,
 - doğru ve güvenilir bilgi elde etmenin mümkün olup olmadığı,
 - ahlaki davranışın ölçütünün ne olduğu,
 - bireylerin ve devletin birbirlerine karşı yükümlülüklerinin ne olduğu,
 - güzelliğin kaynağının ne olduğu
 örnekleri verilebilir.

- ✓ **Felsefe;** varlık, bilgi, ahlak, siyaset, estetik değerler gibi alanlarda sorulan sorulara kapsamlı ve tutarlı cevaplar ortaya koymaktır.
- ✓ Felsefi sorgulama süreci sonrasında oluşturulan cevaplar, insanın kendini ve evreni algılama biçimini şekillendirerek insan davranışlarına yön verir. Bu nedenle felsefe, yaşamdan kopuk bir zihinsel etkinlik değildir. Her insanın davranışlarının arkasında, savunulan ya da reddedilen düşünceler vardır.
- ✓ Felsefe, soyut ve teorik düzeyde zihinsel bir etkinlik olduğu için ancak dil yoluyla ifade edildiğinde başkalarına iletilir ve başka insanlar tarafından anlaşılabilir hâle gelir. Dil geliştirip kullanabilmek, insanın düşünen bir varlık olabilmesiyle mümkün olmuştur.
- ✓ Düşünme ve dil arasında, karşılıklı olarak birbirlerini etkileyen ve geliştiren sıkı bir ilişki vardır. İnsanlar, düşüncelerini dile getirme ve başkalarına iletme aracı olarak dil geliştirmiştir. Bu yönüyle dil, düşüncenin ürünüdür. Kullanılan dil, seçilen sözcükler, sözcüklere yüklenen anlamlar da düşüncelerin içeriğini etkiler. Bu yönüyle düşünce de dile bağlı olarak şekillenir.

Düşünmenin Önemi ve Gerekliliği

İnsan, düşünebilme ve düşündüklerini ürüne dönüştürebilme yeteneğine sahip olduğu için doğada kendi başına var olmayan pek çok şey üretebilmiştir. İnsanlığın günümüzde geldiği noktada sahip olduğu tüm birikim, düşünme ve üretme yeteneklerinin bir sonucudur.

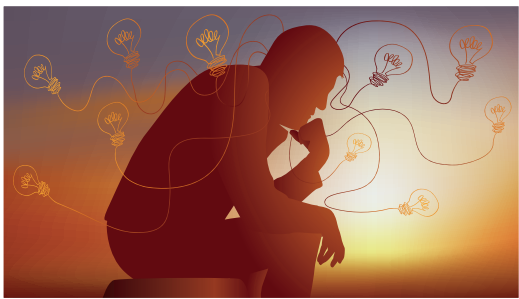
- ✓ **Düşünmek;** aklından geçirmek, zihinde canlandırmak gibi anlamlara gelir. Düşünmek; duyu organlarından gelen verilerin algılanmasını, veriler arasında yeni bağlantılar kurulmasını, benzerlik ve farklılıklarına göre verilerin analiz edilmesini, soyutlamalar ve genellemeler yapılmasını sağlar.
- ✓ İnsanlar pek çok konuda soru sorup düşünür ancak düşünülen şeyin ne olduğu kişiden kişiye değişir. Bu açıdan düşünmenin, düşünen ve düşünceye konu olan iki boyutundan söz edilebilir. Felsefe bir şey üzerine düşündürmektir. Düşünülen şey, soyut ya da somut her şey olabilir.

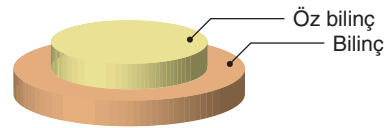
Düşünme;

- yalın veya ayrıntılı,
- çözümleyici veya birleştirici,
- tek yanlı veya çok yönlü,
- sığ veya derin

olabilir.

- ✓ Düşünme faaliyeti, semboller aracılığıyla gerçekleştirilir. Düşünmek, semboller arasında bağ kurmaktır.
- ✓ **Sembol,** varlıkların ve olayların yerine geçen işaretlerdir. Semboller, nesnelerin algılanamadığı durumlarda bile, onların düşünülmesine imkân sağlar. Örneğin sınıfta otururken öğretmeniniz sizden ormanda devrilmiş bir ağaç düşünmenizi istese orman ya da ağaç görmediğiniz hâlde onu zihninizde canlandırabilirsiniz. Bu canlandırmada ağacın türü, boyutu, ne yana doğru devrildiği, devrilmesine sebep olan şeyin ne olabileceği, çevresinde taş, kaya, hayvan gibi başka varlıklar olup olmadığı tamamen düşünen kişinin kendi deneyimlerine bağlıdır.
- ✓ Düşünme sonucunda semboller arasında kurulan bağlar anlamlı bilgi ifadeleri hâline getirilir. Bilgi hâline getirilen düşünceler, söz ya da yazıyla ifade edilir.
- ✓ **Bilgi,** özne ile nesne arasındaki ilişkiden doğan üründür. Burada düşünen taraf özne, düşünülen taraf ise nesne olarak tanımlanır. Yani bilgi, öznenin nesneleri düşünmesi sonucunda elde edilen üründür.
- ✓ Ortaya konulan bilgi, düşünceye konu olan nesnenin özelliklerini dile getirir. Bu bilgi aynı zamanda nesneye ait olmayan özellikleri de örtük olarak içinde barındırır. Örneğin "Bu kalem mavi renklidir." dendiğinde kalemin renginin mavi olduğu söylenirken diğer renklerde olmadığı da söylenmiş olur.
- ✓ **Bilinç;** insanın kendisiyle birlikte çevresinde olan bitenleri algılaması, kavraması, nesne ve olayları ayırt etmesi ve tüm bunların farkına varmasıdır.
- ✓ **Öz bilinç** ise kişinin kendi düşünce içerikleri üzerine düşünmesi ve kendi bilincinin farkında olmasıdır. Örneğin arkadaşınızın kedilerden korkmadığını öğrenmek bilincin işlevi iken sizin kedilerden neden korktuğunuzu düşünmeniz, kendi bilinciniz üzerine bir düşünmedir.

Örnek-1

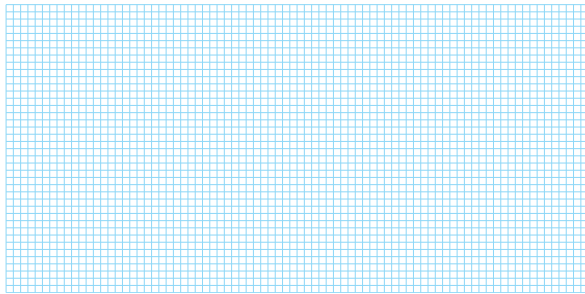
İnsanın özüne ilişkin herhangi bir tanım varsa bu tanım tözsel değil işlevsel bir tanım olarak anlaşılmalıdır. İnsanı, ne metafiziksel özünü oluşturan bir ilkeyle ne de deneysel gözlemle araştırılabilecek herhangi bir doğal yeti veya içgüdü aracılığıyla tanımlayabiliriz. İnsanın ayırıcı niteliği metafiziksel doğası değil yaptığı işler. Yapılan bu işler, insanlık halkasını tanımlayıp belirler. Dil, söylence, din, sanat, bilim ve tarih gibi edimler bu halkanın öğeleri ve çeşitli dilimleridir. Bu edimler soyutlanmış rastgele yaratılar değil daha çok işlevsel olan ortak bir bağ vasıtasıyla ortaya çıkmış unsurlardır.

Bu parçadan aşağıdaki yargıların hangisine ulaşılabilir?

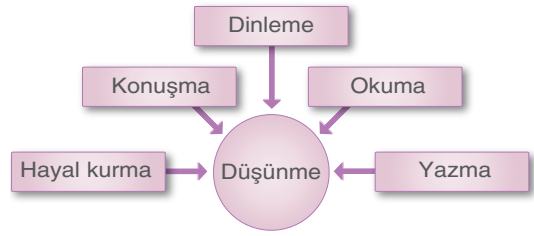
- A) İnsanın neliği sorusu onun somut üretimlerine bakılarak cevaplandırılabilir.
- B) İnsanı farklı kılan, aklı sayesinde fizikötesi bir varoluşa sahip olmasıdır.
- C) Bilimsel bir yöntemle insanın varlığının anlamı ortaya konabilir.
- D) Erdemli davranış, insanın doğasına uygun olanı yapmasıdır.
- E) İnsan doğası, karmaşık yapısı dolayısıyla tanımlanamaz.

(2018-TYT)

Çözüm-1

- ✓ Düşünme faaliyetinin hem bireysel hem de toplumsal bir yönü vardır. Kendi başınıza hayal kurarken bireysel olarak gerçekleşen düşünme, karşılıklı konuşma ve dinleme durumunda toplumsal olarak gerçekleşir.
- ✓ İnsan zihni, farklı eylemler sırasında farklı şekillerde düşünür. Kitap okuma sırasındaki düşünme biçimiyle, müzik dinleme sırasındaki düşünme biçimi aynı değildir.

- ✓ İnsanın teorik ya da pratik tüm etkinliklerinin temelinde mutlaka düşünme vardır. Düşünme olmadan bilim, sanat ya da felsefe alanlarında bir ürün ortaya konulması mümkün değildir. Felsefe, insanın zihinsel etkinlikleri arasındaki en genel ve üst düzey düşünme biçimidir.

FELSEFE TERİMİ

Felsefe kelimesi Yunanca kökenli bir kelimedir. Felsefenin akla dayalı ve sistemli bir sorgulama etkinliği olarak ilk defa Antik Yunan Medeniyeti'nde ortaya çıktığı kabul edilir. Yunancada "sevgi, sevmek" anlamına gelen "philia" ve "bilgi, bilgelik" anlamına gelen "sophia" kelimelerinin birleştirilmesiyle "philosophia" kelimesi oluşturulmuştur. Philosophia; "bilgelik sevgisi", "bilgelik dostu" gibi anlamlara gelmektedir.

- ✓ Philosophia sözcüğünün Antik Yunan düşünürü Phytagoras'un (Pisagor, MÖ 580-500), kendisi için kullandığı "philosophos" sözcüğünden yola çıkılarak oluşturulduğu kabul edilir.
- ✓ Phytagoras zamanında Antik Yunan'da, düşünürler için bilge anlamına gelen "sophos" kelimesi kullanılırdı. Phytagoras ise sadece tanrının her şeyi bilen bir bilge olabileceğini düşünüyordu. Ona göre kendisi bir bilge değil, bilgiyi seven ve arayan bir kişiydi. Sophos kelimesinin başına sevgi, arayış gibi anlamlara gelen philia kelimesini getirerek kendisine philosophos denmesini istedi. Böylelikle felsefe ile uğraşan insanlara filozof (philosophos) denmeye başlandı.
- ✓ Felsefede son noktada mutlak bilgiye ulaşmaktan ya da bilgelikten söz edilmez. Filozof her şeyin cevabını bilen kişi değil, bilgeliğe ulaşmak için çaba yapan kişidir.
- ✓ Felsefe; bilme isteğiyle hareket eden, var olan cevaplarla yetinmeyen, bilgeliğe ulaşmak isteyen insana, aynı zamanda kendini geliştirme ve olgunlaşma imkânı sunar. İnsan, çevresinin ve kendisinin farkına vardıkça, düşündükçe, düşündüğü gibi yaşamaya çalıştıkça belirli bir gelişim gösterecek ve zamanla olgunlaşacaktır.

Felsefe Teriminin İlişkili Olduğu Kavramlar

- ✓ Gerçeklik, var olan anlamına gelen bir kavramdır. Felsefe, ortaya çıkışından itibaren gerçekliğin ne olduğunu, asıl var olanın ne olduğunu sorgulamıştır. Bu nedenle felsefenin, gerçekliğin bilgisine ulaşma çabası olduğu söylenebilir.
- ✓ Hakikat, bazen gerçeklik bazen de doğruluk anlamında kullanılan bir kavramdır. Felsefede çoğunlukla doğruluk anlamında kullanılır. **Doğruluk**, ileri sürülen bir bilginin gerçekliğe uygunluğuna denir. Felsefe, gerçeklik hakkında doğru bilgiye ulaşmaya çalışır.
- ✓ Felsefe kelimesi, Yunancada bilgelik sevgisi, bilgelik dostu anlamlarına geldiği için felsefenin, sevgi ve dostluk kelimeleriyle ilişkili olduğu söylenebilir.
- ✓ Felsefe akla dayalı zihinsel bir etkinlik olduğu için felsefi düşüncenin ana kaynağı akıldır.
- ✓ Felsefede mutlak bir bilgelikten ziyade bilgelğe ulaşma çabasından söz edilebilir. Felsefe bu açıdan bir arayış sürecidir.
- ✓ Felsefenin kendisi de evreni açıklamak üzere ileri sürülen bir bilgi türüdür.
- ✓ Philosophos kelimesi Yunancadan Arapçaya hem “feylasûf” hem de “hâkim” anlamlarına gelecek şekilde çevrilmiş ve kullanılmıştır. Hâkim yani hikmet sahibi kişi, görünenin ardındaki nedenleri bilen, gerçekliği kavrayabilen kişidir.

- ✓ Hikmet, Türkçede de bilgelik ve felsefe anlamlarında kullanılır.
- ✓ Her türlü insan etkinliğin temeli olan düşünme, felsefenin de temelidir. Felsefe başlı başına bir sorgulama ve düşünme etkinliğidir.
- ✓ Düşünmenin malzemesini, çoğunlukla duyu verileri sağlar. Görme, duyma, koklama gibi herhangi bir duyu organının beyne ilettiği duyumlar bir düşünme ve sorgulama sürecinin başlatıcısı olabilir.

Örnek-2

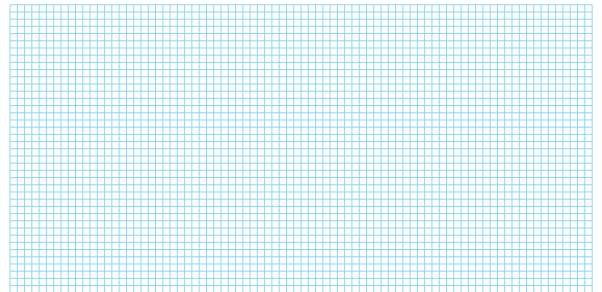
Kimileri felsefenin çözümsüz meseleler ile soyut ve yaşamdan kopuk fikirlerden ibaret olduğunu sanır. Hatta bunlar felsefenin “boş konuşma” olduğunu bile söylerler. Yaşamın hızlıca akıp geçtiğine, bu yüzden derin düşünmenin gerekli olmadığına inanırlar. Dahası bir takım önemli konulara kıyasından köşesinden ilişkinleri “Felsefe yapma!” diyerek azarladıkları bile olur. Oysa felsefe yapmak, “hayatı doğrudan deneyimleme tarzından” ve “yaşamla yüzleşme” düşüncesinden ayrı tutulamaz. Hatta felsefeyle iç içe olan insan, yaşamın ne olduğunu sorgularken aynı zamanda yaşamın görünün yüzünün ötesine de nüfuz eder.

Bu parçadan felsefeyle ilgili aşağıdaki yargıların hangisine ulaşamaz?

- A) Var olanın ardındaki gerçeği arar.
- B) Bireyin deneyimlerinden bağımsız değildir.
- C) Sorunlara genelgeçer soyut çözümler sunar.
- D) Herkesin ilgilendiği bir alan değildir.
- E) Hayatın özünü ve anlamını sorgular.

(2019-TYT)

Çözüm-2

FELSEFENİN ORTAYA ÇIKIŞI

- ✓ Felsefenin tam olarak nerede ve ne zaman başladığını söylemek pek mümkün değildir. Ancak tarihsel kaynaklara göre Sümer, Mezopotamya, Mısır, Çin, Hint ve İran medeniyetlerindeki ahlak ve siyaset alanında ileri sürülen görüşlerin ilk felsefi düşünce örnekleri olduğu söylenebilir.
- ✓ Felsefenin başlangıcı konusunda genel kabul, MÖ 6. yüzyılda Antik Yunan Medeniyeti'nde ortaya çıktığı yönündedir. Antik filozofların varlık konusunda sordukları sorular ve ileri sürdükleri görüşler akla dayalı ve sistemli bir düşünme etkinliği olarak felsefeyi ortaya çıkarmıştır.
- ✓ Felsefenin Antik Yunan Medeniyeti'nde ortaya çıkmasında etkili olan başlıca faktörler aşağıda verilmiştir.

Refah seviyesinin yüksek olması: Coğrafi koşulların tarım ve hayvancılık için uygun olması, ihtiyaçtan fazla ürün elde edilmesine yol açmış; bu durumda ticaretin gelişmesini sağlamıştır. Bu sayede zenginleşen ve çalışmak zorunda kalmayan bazı insanlar bilim, sanat, felsefe gibi alanlara yönelmişlerdir.

Kültürel etkileşim: Ticari ilişkiler, aynı zamanda dünyanın farklı bölgelerinde üretilen bilgi ve icatların da bu bölgede toplanmasını ve bilgi birikiminin artmasını sağlamıştır.

Demokratik yönetim anlayışı: Antik Yunan devletlerinde özgür düşünme ve tartışma ortamının bulunması, karşıt görüşlerin rahatlıkla ifade edilebilmesine olanak sağlamıştır.

Eleştirel düşünme: Dinî ve mitolojik açıklamaları sorgulayan, onları yetersiz ve çelişkili bulan düşünürlerin varlığı felsefenin ortaya çıkmasını sağlamıştır.

Bilmek için bilme isteği: Doğayı bilmek isteyen, bilgiye sadece fayda sağlamak amacıyla yönelmeyen düşünürler, teorik bilgiler ortaya koymaya başlamışlardır.

Doğayı, doğanın kendi işleyişiyle açıklama çabası: Evreni akılla ve gözlemlerden elde edilen verilerle açıklamak isteyen insanlar, akla dayalı cevaplar aramanın yolunu açmışlardır.

- ✓ Felsefe, ilk filozof kabul edilen Thales'le başlatılır. Thales, Milet'li Thales olarak da bilinir. Milet, bugün Aydın iline bağlı bir ilçe olan Didim'in eski adıdır. Bu açıdan bakıldığında felsefe, din ve mitolojiden farklı bir düşünme tarzı olarak Anadolu'nun batı kıyılarındaki ortaya çıkmış ve zamanla farklı toplumlara yayılmıştır.

Örnek-3

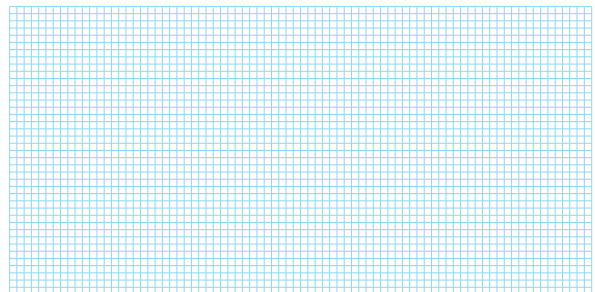

Felsefe, MÖ 6. yüzyılda Antik Yunan medeniyetinde başlamış kabul edilir. Felsefi düşünceyi başlatan ilk filozoflar; evrene ve insana dair sordukları soruları geleneksel inançlarla değil, aklın yol göstericiliğinde cevaplamaya çalışmışlardır. Bu nedenle Antik Çağ felsefesi, en temelde çok tanrılı din anlayışını ve mitolojiyi sorgulayan bir düşünme tarzı olarak ortaya çıkmıştır.

Bu parçaya göre felsefenin ortaya çıkışı aşağıdaki-lerden hangisine bağlıdır?

- A) Özgürlükçü siyasal sistemin varlığına
- B) Refah seviyesinin yüksekliğine
- C) Dogmatik düşüncelerin eleştirilmesine
- D) Kültürel etkileşime
- E) Artan bilgi birikimine

Çözüm-3

FELSEFE TANIMLARI

İnsan aklının merak ettiği her şey üzerine bir düşünme olan felsefe, felsefenin ne olduğu üzerine düşünmek işi ni de üstlenir. Felsefeyi tanımlamak kolay bir iş değildir. Bununla birlikte birçok filozof felsefe tanımı yapmıştır ancak felsefenin, üzerinde uzlaşmış bir tanımı yoktur.

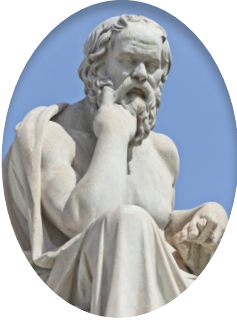
- ✓ Felsefeyi tanımlamanın zorluklarından biri, felsefenin konu alanının çok geniş olmasıdır. Evrene ve insan yaşamına dair her şey felsefenin konusu olabilmektedir. Felsefenin birbirinden farklı birçok konuyu incelemesi, onu tanımlamayı zorlaştırmaktadır.
- ✓ Felsefeyi tanımlamanın bir diğer zorluğu ise felsefenin öznel bir düşünme etkinliği olmasıdır. Felsefi düşünce, her filozofun evreni kendine özgü kavrayışıyla biçimlenmektedir. Öznel bakış açıları nedeniyle de felsefenin genel bir tanımını yapmak mümkün olmamaktadır.

Bazı Filozofların Felsefe Tanımları

Herakleitos (MÖ 540-480)

Bilge olmak yüce fazilettir. Bilgelik, hikmet; tabiatı bilmek için hakikati söylemek ve kendini sorguya çekerek eylemlerini ona uydurmak demektir.

Sokrates (MÖ 469-399)

Felsefe, neleri bilmediğini bilmektir.

Platon (MÖ 427-347)

Felsefe, diyalektik düşünme yoluyla ideaların (formların) bilgisini kavramadır.

Aristoteles (MÖ 384-322)

Var olan olarak var olanı ve özü gereği ona ait olanları inceleyen bir bilim vardır. Bu bilim (felsefe), herhangi bir özel bilimle aynı değildir çünkü diğer bilimlerin hiçbirisi var olanlar olarak var olanları genelliğiyle ele almaz.

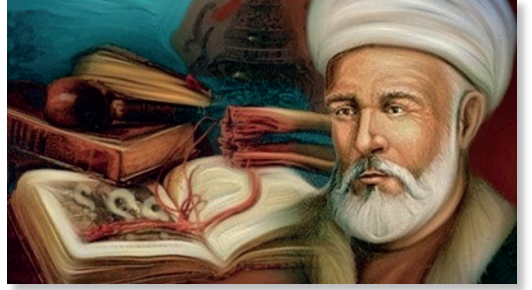
Epikuros (MÖ 341-270)

Felsefe, mutlu bir yaşam sağlamak için tutarlı, eylemsel bir sistemdir.

El Kindî (801-873)

İnsan sanatlarının değer ve mertebe bakımından en üstünü felsefedir. Felsefe tarifi, insanın gücü ölçüsünde var olanların hakikatini bilmesidir.

Farabi (870-950)

Felsefe, var olmaları bakımından varlıkların bilinmesidir.

İbn Sina (980-1037)

Felsefe, hem kuramsal (bilgi) hem de pratik olarak yetkinleşmedir.

İbn Rüşd (1126-1198)

Din ve felsefe bir gerçeğin iki ayrı izah tarzıdır.

Francis Bacon (1561-1626)

Felsefe, deney ve gözleme dayanan bilimsel veriler üzerinde düşündürmektir.

Thomas Hobbes (1588-1679)

Felsefe yapmak doğru düşündürmektir.

Descartes (1596-1650)

Felsefe sözünden bilgeliği incelemek anlaşılır. Bilgelikten de insanın bilebileceği kadar, bütün şeylerin tam bilgisi anlaşılır.

Pascal (1623-1662)

Felsefeyle alay etmek de bir felsefedir.

Gottfried Leibniz (1646-1716)

Felsefe göklerden yere inerek beş duyuyla kavranan konularla ilgilenmelidir.

Immanuel Kant (1724-1804)

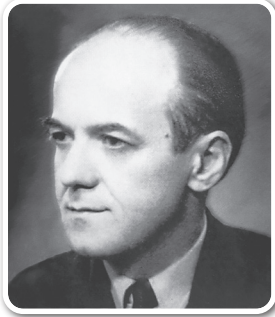
Felsefenin görevi yanlış anlamadan doğan aldanmaları ortadan kaldırmaktır. Üstelik bu öylesine övülüp değer verilen kuruntuların yitmesine sebep olsa bile.

William James (1842-1910)

Felsefe, düşünen insandan ibarettir; karın doyurmaz ama ruhu tatmin eder.

Karl Jaspers (1883-1969)

Felsefe, yolda olmak demektir. Felsefede sorular cevaplardan daha önemlidir, her cevap yeni sorulara çevrilir.

Hilmi Ziya Ülken (1901-1974)

Felsefe, insanın varlık hakkındaki düşüncesi ve bu düşünce üzerine üzerindeki düşüncesidir.

Takiyettin Mengüşoğlu (1905-1984)

Felsefe; bütün “var olan” şeylerin ortak olan, birleştirici olan niteliğini ortaya koymaya çalışır.

Örnek-4

- Sokrates’e göre felsefe, neleri bilmediğini bilmektir.
- Platon’a göre felsefe, diyalektik düşünme yoluyla ideaların (formların) bilgisini kavramadır.
- Epikuros’a göre felsefe, mutlu bir yaşam sağlamak için tutarlı, eylemsel bir sistemdir.

Bu filozofların felsefe tanımlarının farklılığı aşağıdakilerin hangisinden kaynaklanmaktadır?

- A) Deneyim eksikliğinden
- B) Sınırlı bilgi birikiminden
- C) Dogmatik yaklaşımdan
- D) Öznel bakış açılarından
- E) Hatalı akıl yürütmeden

Çözüm-4
Örnek-5

Kimi filozoflar varlığın ne olduğunu kimi filozoflar ahlaklı eylemin ölçütünü kimileri ise bilimi, siyaseti ya da güzelliği araştırmıştır. Dolayısıyla felsefenin ne olduğu sorusuna verdikleri yanıtlar da araştırdıkları konu alanıyla bağlantılı olmuş ve ortak bir felsefe tanımı yapılması imkânsız hale gelmiştir.

Bu parçaya göre felsefenin ortak bir tanımının yapılamamasının nedeni aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Filozofların farklı sosyal ve ekonomik koşullara sahip olması
- B) Her çağda farklı anlayışların ortaya çıkması
- C) Filozofların farklı eğitimler almış olması
- D) Felsefenin konu alanının geniş olması
- E) Filozoflarının kişilik özelliklerinin farklı olması

Çözüm-5

Örnek-6

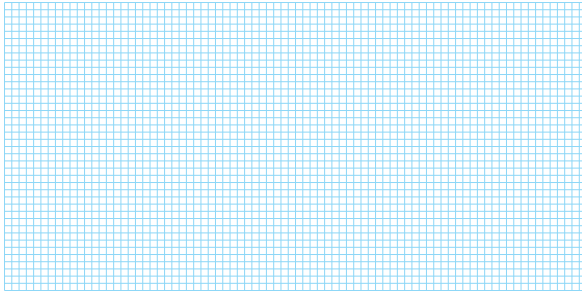
“Felsefe yapmak yolda olmaktır.” diyor Jaspers. Ben de “Felsefe yapmak yolda olmak kadar uçta olmaktır.” diyorum. Uçta olmak akıncılık yapmak gibidir. Orduların önünden gidip henüz kimsenin ayak basmadığı, bilmediği, görmediği sınır uçlarında cesurca at koşturmaktır aynı zamanda. Daha sonra, edindiği tecrübeleri ardından gelecek orduyla paylaşmak, onlar için patika bile olsa yol hazırlamaktır.

Bu parçada felsefenin uçta olmasıyla anlatılmak istenen aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Tüm sorulara çözüm getirmek
- B) Teorilere ilginç yorumlarda bulunmak
- C) Kendi başına hareket etmek
- D) Hakikatin peşinde olmak
- E) Yeni soru ve iddialar ortaya atmak

(2013-YGS)

Çözüm-6

FELSEFİ DÜŞÜNCENİN BAŞLANGICI

Felsefenin başlangıcı konusuna farklı açılardan bakmak gerekir. Çünkü neyin başlangıç olarak kabul edildiğini ve bu kabulü ilk olarak kimlerin ne zaman gerçekleştirdiğini belirlemek mümkün değildir. Örneğin düşünmeyi temel alırsak insan davranışlarının nasıl olması gerektiğini ilk kim düşündü sorusunun cevabı verilemez.

- ✓ Felsefe, bir probleme odaklanma yani “bir şey üzerine düşünme”dir. İnsanlar var oldukları ilk zamanlardan bu yana bir şeyler üzerine düşünerek birbirinden farklı düşünce ürünleri oluşturmuşlardır. Bu açıdan bakıldığında tüm toplumlar felsefeye katkı sağlamıştır.

- ✓ Felsefe, birçok toplumun oluşturduğu bilgi birikiminin katkısıyla MÖ 6. yüzyılda Antik Yunan Medeniyeti’nde ortaya çıkmıştır.
- ✓ Felsefe, sistemli bir düşünme etkinliğidir. Antik medeniyetlerin pek çoğunda sistemli bir düşünme sonucunda oluşturulmuş felsefi düşünce örneklerine rastlanır. Bu medeniyetlere ait günümüze ulaşan belgelerde ahlaki, toplumsal ve siyasi konulara yönelik sistemli bir düşünüşle elde edilmiş düşünce ürünleri bulunur. Bu ürünler, ilk felsefi düşünce örnekleri kabul edilir.
- ✓ Felsefe, tamamen akla dayalı soyut bir düşünmedir. Felsefe, belli bir konuyu tüm yönleriyle ele almayı ve kavramayı, konuyla ilgili soruları akla uygun olarak açıklamayı içeren üst düzey bir düşünmedir. Bu anlamda felsefe bir “teoria”dır.

MÖ 6. Yüzyılda Antik Yunan Medeniyeti’nin Özellikleri

- Anadolu’nun batı kıyıları ile bugünkü Yunanistan’ı içine alan bölgede kurulmuş bir medeniyettir.
- Kent, site ya da şehir devleti adı verilen siyasal örgütlenmeye sahip devletlerden oluşan bir medeniyettir.
- Ekonomisi tarım, hayvancılık, zanaatkarlık ve ticarete dayalı bir medeniyettir.
- ✓ Antik Yunan şehir devletleri, özellikle gelişmiş ticari ekonomileri sayesinde diğer medeniyetlerle etkileşim hâlinde olmuştur. Bu sayede diğer medeniyetlerdeki bilgilerden, inançlardan, icatlardan haberdar olmuş ve bu birikimi kendi bilgileriyle birleştirmişlerdir. Bilgi alanında sağlanan bu birikim, felsefi düşüncenin ortaya çıkışına kaynaklık etmiştir.
- ✓ Felsefe tarihinin ilk filozofu Thales, kabul edilir.
 - Thales, Milet’te (Aydın/Didim) yaşamıştır.
 - Thales, dinsel ve mitolojik inançları dışarda bırakarak, evreni akla ve doğa gözlemlerine dayalı olarak açıklamaya çalışmıştır.
 - Güneş tutulmasını önceden haber verdiği söylenen Thales, geometride kendi adıyla bilinen “Thales Teoremi”ni oluşturmuştur.

Örnek-7

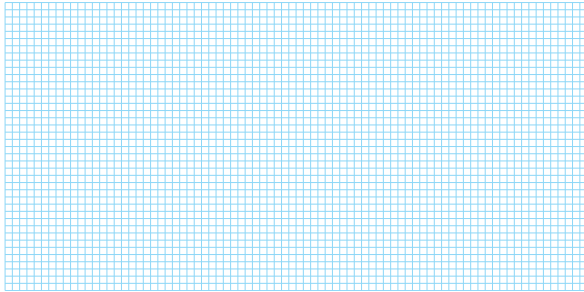
Tarihle fazla ilgilenmiyorum. “Bir düşünürün ancak tarihsel arka planıyla anlaşılabilirliği” sözü, basmakalıp bir sözdür. Ancak bütün basmakalıp sözler gibi o da en fazla bir yarı doğruyu ifade eder. Yunan tarihi hakkında ayrıntılı bir bilginin Yunan felsefesi anlayışımızı büyük ölçüde artırabileceğine inanmıyorum. Felsefe, uzay ve zaman sınırlarının ötesindedir. Filozoflar, küçük uzamsal-zamansal canlılarsa da onların küçük uzamsal-zamansal ilgilerine özel dikkat, felsefelerini aydınlatmaktan daha çok engeller.

Bu parçada aşağıdakilerden hangisi vurgulanmaktadır?

- A) Felsefenin kültüre bağlı olduğu
- B) Felsefenin evrensel olduğu
- C) Felsefecilerin de sıradan bir yaşam sürdürdükleri
- D) Felsefenin tarihsel süreçlerle anlaşılabilirliği
- E) Felsefelerini anlamak için filozofların tanınması gerektiği

(2015-YGS)

Çözüm-7

Felsefi Düşüncenin Özellikleri

FELSEFİ DÜŞÜNCE

- Sorgulama
- Merak Etme
- Şüphe Duyma
- Hayret Etme
- Rasyonel Olma
- Yıgılımlı İlerleme
- Evrensel Olma
- Eleştirel Olma
- Tutarlı Olma
- Refleksif Olma
- Sistemli Olma
- Özne Olma
- Kesinlik Taşımama
- Tümel Olma

Sorgulama

- ✓ **Sorgulama**, merak edilen bir konuda soru sormak ve bu soru etrafında kapsamlı olarak düşündürmektir. Felsefi düşünce, en temelde insan aklını kurcalayan bir konuda sorulan soruyla başlar.
- ✓ Felsefi sorgulama süreci, düzenli ve sistemli bir şekilde ilerler. Sorgulamanın amacı problemi tüm yönleriyle anlamaya çalışmak ve ayrıntılarıyla ortaya koymaktır.
- ✓ Sokrates'e göre “Sorgulanmamış hayat, yaşamaya değer.” Sokrates'in de ifade ettiği gibi bir sorgulama süreci olan felsefe; evreni anlaşılır, yaşamı anlamlı kılma çabasıdır.

Örnek-8

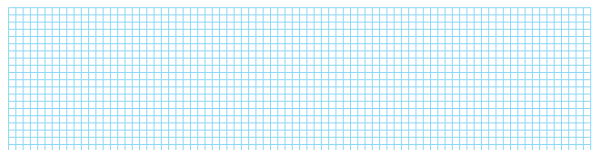
Bilgiliğe ermiş bir insan artık bilgi ile uğraşmaz çünkü zaten her şeyi biliyordur. Bilgisizler de ne bilgi ile uğraşır ne bilgi olmaya özenirler. Peki bilgisizlik neden kötüdür? Cahil kişi güzelliğten, iyilikten, akıldan yoksunken hepsini kendisinde toplamış sanır da ondan. Yoksun olduğunu bilmeyen kimse ne diye kendinde olmayanın peşine düşsün ki? O vakit, bilgiler de bilgisizler de düşmezse bilginin peşine, kimler düşer peki? İkinin ortasında olanlar düşer elbette. Bilgelik en güzel şeylerden biri, sevgi de her güzelin sevgisi ise ister istemez bilgelik dostu kişi de filozoftur. Yani filozof bilgilerle bilgisizler arasındaki kişinin ta kendisidir.

Platon'un Şölen adlı eserinden derlenen bu parçadan aşağıdaki yargıların hangisine ulaşamaz?

- A) Bilgiyi aramama konusunda bilgi ve cahil birbirlerine benzerler.
- B) Filozof, bilgeliğe sahip olmayan fakat onu arzulayan kişidir.
- C) Cahil kişi iyinin ve güzelin farkına varamayandır.
- D) Filozof zamanla bilgisini artırdıkça bilgeliğe erişir.
- E) Filozofun cahilden en büyük farkı neyi bilmediğini bilmesidir.

(2020-TYT)

Çözüm-8

Merak Etme

- ✓ En yalın tanımıyla merak, insanın bilmeye yönelik isteğidir. Merak her türlü insan etkinliğinin temelinde yer alan en önemli güdülerden biridir. İnsan, bilmek istediği için doğayı araştırır.
- ✓ Aristoteles bunu: "Bütün insanlar doğal olarak bilmek isterler." sözüyle dile getirir.
- ✓ Merak kendini, çevresini ve evreni bilme ve açıklama isteği olan insanı bir arayışa yönlendirir. Bu arayış, insanlığın sahip olduğu tüm bilgi birikiminin, doğaya karşı oluşturulan tüm ürünlerin var olmasını sağlamıştır.

Şüphe Duyma

- ✓ **Şüphe duymak**, var olan bir bilginin ya da ileri sürülen bir görüşün doğruluğundan emin olmamaktır.
- ✓ Felsefi sorgulamayı başlatan unsurlardan biri olarak şüphe, mevcut açıklamaları olduğu gibi kabul etmeyi gerektirir. Bir konuda doğrunun ne olduğunu bildiğini düşünen ve bu bilgiyi kabullenen insanın, soru sorması ve yeni cevaplar aramaya yönelmesi beklenmez. Şüphe duyabilen insan ise sorgulamaya başlar ve yeni bilgiler ortaya koyabilir.

Hayret Etme

- ✓ **Hayret etmek**, şaşakalmak, şaşırmak anlamlarına gelir. Beklenmedik ve sıra dışı durumlarla karşılaştığında, yaşanan durumu tanımlamak için kullanılan bir ifadedir.
- ✓ Felsefede hayret etme ise insanın alışkanlıklara saplanıp kalmamasını, ön yargıların ötesine geçebilmesini ifade eder.
- ✓ İnsan, içine doğduğu toplumun kültürel kalıplarını, çevresinde meydana gelen olayları normal ve sıradan bir durum olarak görmeye başladıkça, bunları sorgulama ihtiyacı hissetmez. Ancak kendisini hayrete düşüren bir durumla karşılaştığında, bu durumu merak edip sorgulamaya başlayabilir.

Rasyonel Olma

- ✓ **Rasyonel olma**; akla uygun olma, akla dayalı düşünme, akli temel alma, akılcı düşünme gibi anlamlarda kullanılan bir ifadedir.

- ✓ Felsefe, bir düşünme etkinliği olarak akıl temelinde gerçekleşir. Filozofun tüm düşünsel faaliyetlerinde kullandığı araç akıldır.
- ✓ Felsefenin akla uygun olması, düşünme eyleminin doğru düşünme ilkelerine uygun olması ve çelişki barındırmayan tutarlı bir düşünme olması demektir.

Yığılımlı İlerleme

- ✓ **Yığılımlı olma**, belli bir alana yönelik bilginin hem kendi içinde artmasını ve ilerlemesini hem de diğer bilgi türleriyle etkileşime girerek genişlemesini ifade eder.
- ✓ Felsefede ileri sürülen görüşler, filozofların öznel kavrayışıyla biçimlenir. Bu nedenle aynı soruya yönelik birbirinden farklı pek çok cevap vardır. Her filozof kendinden öncekiler tarafından ileri sürülen görüşleri inceler, kimi görüşleri eleştirir, kimi görüşleri destekler ve problemlere yönelik yeni bakış açıları geliştirir. Bu çalışmalar, felsefi düşüncenin hem artmasına hem de ilerlemesine katkı sağlar.

Örnek-9

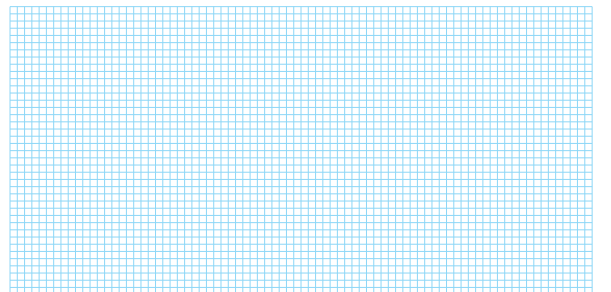
Felsefenin bilimler gibi bir gelişim süreci yoktur. Bizim, "Hippokrat Yemini" ile hekimlikte ahlak ölçülerini belirleyerek tarihe mal olan Hekim Hippokrates'ten tıp alanında çok ileride olduğumuz kesindir. Oysa Platon'dan çok daha ileride olduğumuzu söyleyemeyiz. Ancak onun yararlandığı bilimsel bilgi sürecinden daha ilerideyiz. Felsefe üretiminde belki de bir düşünürün dediği gibi sadece Platon'a dipnot yazıyoruz.

Bu parça felsefi bilginin aşağıdaki özelliklerinden hangisini vurgulamaktadır?

A) Akla dayalı olma	B) Evrensel olma
C) Eleştirel olma	D) Kümülatif olma
E) Bütüncü olma	

(2013-YGS)

Çözüm-9

Evrensel Olma

- ✓ Birbirinden farklı pek çok toplumda, çok eski tarihlerden beri benzer sorular sorulmuş ve cevaplar aranmıştır. Bu nedenle felsefi düşünce tüm toplumlarda görülen evrensel bir düşüncedir.
- ✓ Felsefede araştırılan bir problem, sorulan bir soru ya da ileri sürülen bir görüş belli bir insan ya da toplum adına yapılmaz. Felsefi sorular tüm insanlığı ilgilendiren ve tüm insanlık adına sorulan sorulardır.

Örnek-10

Felsefe tarihine bakıldığında büyük ölçüde İngiliz felsefesinin deneyci karakterinin, Fransız felsefesinin varoluşçu niteliğinin, Alman felsefesinin ise idealist yönünün öne çıktığı görülür. Bu farklı renklere karşın felsefe, örneğin insanı tüm genel özellikleriyle ele alıp inceler. Bir ülkenin insanını başka bir ülkenin insanından ayırmaz. Ne yalnızca Avrupa'daki insanı ne de yalnızca Asya'daki insanı merkeze alır. Felsefe coğrafyadan bağımsız genel olarak "insan" adını verdiğimiz varlığın doğasını araştırır. Başka bir deyişle, yetiştikleri toprakların kokusu sinmiş olsa da, filozoflar tüm insanlığı kapsayacak sonuçlara ulaşmaya çalışırlar.

Bu parçada felsefi düşüncenin aşağıdaki özelliklerinden hangisi vurgulanmaktadır?

- A) Eleştirel olma B) Çözümleyici olma
C) Öznel olma D) Evrensel olma
E) Refleksif olma

(2019-AYT)

Çözüm-10

Eleştirel Olma

- ✓ Eleştirel olma, bir yanıyla sorgulayıcı olma diğer yanıyla şüphe duyma özellikleriyle ilişkilidir. Var olan bir bilginin ya da bir görüşün doğruluğundan şüphe etmek, bunların yeniden ele alınıp sorgulanmasını gerekli kılar. Böylelikle mevcut bilgi, eleştirel bir gözle yeniden değerlendirilir.
- ✓ Eleştirel olma özelliği sadece diğer filozofların görüşlerini olduğu gibi kabul etmeyip yeniden ele almakla sınırlı değildir. Filozof, kendi görüşlerini de eleştiri süzgecinden geçirebilen kişidir.

Örnek-11

Felsefe tarihi incelendiğinde pek çok filozofun benzer sorulara cevap aradığı, bu arayış sürecinde filozofun kendinden önceki filozofların aynı soruya verdikleri cevapları tekrar gözden geçirdiği fark edilir. Bu açıdan filozofların, önceki cevapların eksik ya da hatalı yönlerini ortaya çıkarıp yeni cevaplar ortaya koyabilecek bir tavra sahip oldukları söylenebilir.

Bu parçada felsefi düşüncenin aşağıdaki özelliklerinden hangisi vurgulanmaktadır?

- A) Sistemli olma B) Tutarlı olma
C) Eleştirel olma D) Tümel olma
E) Evrensel olma

Çözüm-11

Tutarlı Olma

- ✓ **Tutarlı olmak**, belli bir düşünceyi ya da görüşü oluşturan yargıların birbiriyle çelişmemesi demektir. Felsefi bir görüş, kendi içinde birbirine karşıt yargılar barındırırsa çelişki ortaya çıkar. Çelişkili bir görüş ise geçersiz kabul edilir.
- ✓ Felsefi görüşler, bilimsel araştırmalarda olduğu gibi deneysel yöntemler kullanılarak kanıtlanamaz. Bu nedenle felsefi görüşler değerlendirilirken görüşlerin doğru akıl yürütme ilkelerine uygunluğuna bakılır. Bu değerlendirmenin en önemli koşulu ise görüşlerin kendi içinde tutarlı olmasıdır.

Refleksif Olma

- ✓ **Düşünme** eyleminin, düşünün özne ve düşünülen nesne olmak üzere iki boyutu vardır. Felsefede üzerine düşünülen nesneye dair bir sınır yoktur. Felsefe, her şey üzerine bir düşünmedir. Bu anlamda özne de düşüncenin nesnesi hâline gelebilir.
- ✓ **Refleksiyon**, düşüncenin kendi üzerine dönmesidir. Yani öznenin kendi düşüncesi üzerine düşünmesidir. Refleksif düşünmede kişi, kendi dışındaki nesneler üzerine değil, belli bir düşünce üzerine düşünür.
- ✓ **Refleksif düşünme** sırasında üzerine düşünülen düşünce hem kişinin kendi düşüncesi hem de başka insanların düşünceleri olabilir.

Örnek-12

Fizik üzerine fizik yapılamaz ama felsefe üzerine felsefe yapılabilir; hatta bu, felsefe için bir gereklilik olarak düşünülebilir. Çünkü felsefenin ne olduğu, gerekli olup olmadığı, işe yarayıp yaramadığı ya da nasıl yapılabileceği gibi sorular sorulduğunda bile esasen felsefe yapılmaya başlanmaktadır. Genel olarak varlık, bilgi ve değerler üzerine sorular soran felsefe, kendisine dair de sorular sormakta ve bunlara cevap aramaktadır.

Bu parçada aşağıdaki yargılardan hangisi vurgulanmaktadır?

- A) Felsefe ele aldığı konuları akla dayanarak temellendirir.
- B) Felsefi düşünüş yaratıcılık gerektirir.
- C) Felsefe kesin olarak kabul edilen bilgiler üzerine bile sorular sorar.
- D) Felsefe bilimler üstü bir disiplindir.
- E) Felsefe kendi olanaklılığı ve yöntemi üzerine de sorular sorar.

(2017-YGS)

Çözüm-12

Sistemli Olma

- ✓ Felsefi düşünce, gelişigüzel ve dağınık düşünceler yığını değildir. Felsefi düşüncenin sistemli olması, belli bir problemi adım adım incelemek, problemi oluşturan tüm unsurları dikkate almak ve en sonunda tutarlı ve tümel bir sonuca ulaşmak anlamına gelir.

Öznel Olma

- ✓ **Öznellik;** özneye bağlı olma, bireyin düşünce ve duygularına dayanma gibi anlamlara gelir.
- ✓ Her felsefi düşünce, o düşünceyi ortaya atan filozofun öznel bakış açısını yansıtır.
- ✓ Aynı soruya farklı filozoflar farklı cevaplar verebilirler. Bu nedenle felsefi düşünce özeldir.

Örnek-13

Felsefe kavramlarla iş yapan, çoğu zaman nesne-
si kavramlar olan bir düşünme etkinliğidir. Her kavram,
yaşayan, nefes alan bir varlık gibidir. Onu açıklama-
ya çalışan her filozof, deyim yerindeyse bu kavrama
yeniden can verir. Platon, Descartes, Locke, Hegel gi-
bi filozoflar, aynı kavramları kullanıyor görünseler de
hepsi bu kavramları farklı tanımlarlar. Örneğin “idea”
kavramını Platon “var olan şeylerin ondan pay alarak
var olduğu asıl öz”, Locke “düşünürken zihnin konusunu
oluşturan tasarım”, Hegel ise “varlığın bütününde ken-
disini gerçekleştiren hakikat” olarak anlatır.

Bu parçada aşağıdaki yargıların hangisi vurgulanmaktadır?

- A) Felsefe belirli birtakım kavramlar kümesidir.
- B) Dil, filozofun zihinsel faaliyetinin açığa vurulmasını sağlar.
- C) Kavramlar filozofların düşünce sistemlerinde yeni anlamlar kazanır.
- D) Filozoflar kullandıkları kavramlar yoluyla insan ile var olanlar arasında bağ kurar.
- E) Felsefede sözcükler, önermeler ve kavramlar filozofların düşüncelerinin ürünüdür.

(2018-TYT)

Çözüm-13

Kesinlik Taşımama

- ✓ Felsefi düşüncenin kesinlik taşıması iki farklı açıdan ele alınabilir.
- ✓ İlk olarak aynı soruya her filozof farklı bir cevap verebildiği için felsefi düşünce kesinlik taşımaz. Çünkü felsefi düşünce, akla dayalı ve öznel bir sorgulamanın ürünüdür. Ancak bu cevaplardan herhangi birinin kesin olarak doğruluğu ya da yanlışlığı bilimlerde olduğu gibi ortaya konulamaz.
- ✓ İkinci olarak bir filozof bir soruya verdiği cevabı zaman içinde değiştirebildiği için felsefi düşünce kesinlik taşımaz.

Örnek-14

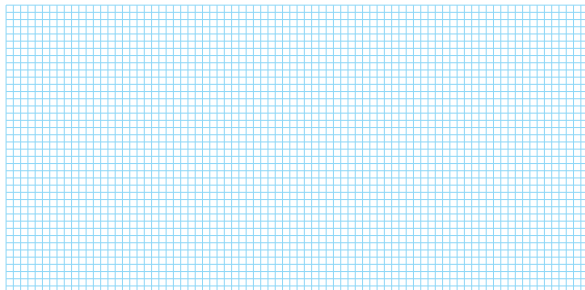
İngiliz filozof Bertrand Russell'ın öne sürdüğü gibi belki de hiç kimse, hem inanılır hem tutarlı bir kuram geliştirmeyi başaramamıştır. İnanırlılığı yüksek kuramların ciddi tutarsızlıklar içerdiği, mantıksal bakımdan daha tutarlı kuramlarınsa inandırıcı olmadıkları görülüyor. Belki de kuramları birbirini dışlayan şeyler olarak görmek gereksizdir. Kim bilir kuramlardan biri gerçekten doğru, diğerleri yanlıştır. Veya belki bir kuram diğerlerinden daha temel ve kapsayıcıdır. Hatta tümü birden, gizlenmiş gerçeği ve doğruyu açığa çıkarmaktadır denilebilir.

Bu parçada felsefi düşünmenin hangi özelliğine işaret edilmektedir?

- A) Nihai cevaplar aramasına
- B) Görüşlerin birbirini yanlışlamasına
- C) Eleştirel olmasına
- D) Temellendirme odaklı bir etkinlik olmasına
- E) Öznel olmasına

(2014-YGS)

Çözüm-14

Tümel Olma

- ✓ **Tümel olma**, bir şeyi bütün kapsamıyla ele alma anlamına gelmektedir.
- ✓ Felsefede ele alınan bir kavram ya da problem, belirli bir yönüyle değil, tüm yönleriyle genel olarak açıklanmaya çalışılır.
- ✓ Filozof ele aldığı problemi diğer bilgi türlerinin sonuçlarından da faydalanarak tümel (bütüncül) olarak açıklamaya çalışır. Bu açıdan felsefi düşünce, birleştirici ve bütünleştiricidir.

Örnek-15

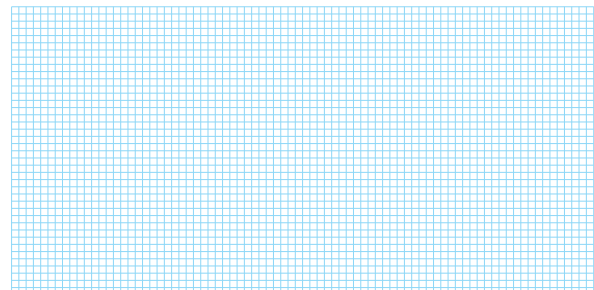

Felsefe; filozofun evren, yaşam, insanla ilgili sorduğu sorular üzerinde derinlemesine bir düşünme etkinliğidir. Belirli bir tarihte belirli bir toplum içinde yaşayan filozofun sorduğu bu soruların, sadece o filozof ya da toplum için önemli olduğu söylenemez. Hangi tarihte, hangi toplumda yaşarsa yaşasın filozofun sorduğu sorular, tüm insanlığın cevabını merak ettiği sorulardır. Ancak felsefi düşünme ve sorgulama süreci tamamen filozofun evreni, yaşamı, insanı algılayışına bağlı olarak biçimlenir. Çünkü çoğu zaman aynı sorulara cevap arayan filozoflar, birbirinden oldukça farklı cevaplara ulaşırlar. Farklılıklarına rağmen tüm bu cevaplar insanlığın bilgi birikimine ve gelişimine katkı sağlar.

Bu parçadaki açıklamalar felsefi düşüncenin aşağıdaki özelliklerinden hangisiyle ilişkilendirilemez?

- A) Cevaplarının öznel oluşuyla
- B) Eleştirel oluşuyla
- C) Rasyonel oluşuyla
- D) Sorularının evrensel oluşuyla
- E) Yığılımlı ilerleyişiyle

Çözüm-15

FELSEFİ DÜŞÜNCE

Sorgulama	Felsefe, soru sorma ve sorular üzerinde sistemli bir düşünme etkinliğidir.
Merak Etme	Felsefe, merak etmeyle başlayan zihinsel bir etkinliktir.
Şüphe Duyma	Felsefi düşünce, şüphe etmeyi gerektirir.
Hayret Etme	Filozof alışkanlıklara saplanıp kalmanın, çevresinde olup bitenlere hâlâ hayret edebilen insandır.
Rasyonel Olma	Felsefi düşünce, insan aklının bir ürünüdür.
Yığılımlı İlerleme	Felsefi düşünceler; sonraki dönem filozoflarını, diğer bilgi alanlarını etkiler ve bilgilerin birikerek ilerlemesine katkı sağlar.
Evrensel Olma	Felsefi sorunlar, bütün insanlığı ilgilendiren evrensel sorunlardır.
Eleştirel Olma	Felsefe, var olan bilgileri akıl süzgecinden geçiren bir düşünme etkinliğidir.
Tutarlı Olma	Her filozof kendi içinde tutarlı görüşler ortaya koyar.
Refleksif Olma	Felsefi düşüncenin konusu, felsefi düşüncenin kendisi de olabilir.
Sistemli Olma	Felsefede konu ve düşünceler belirli bir ilişki ve düzen içinde ele alınarak sorgulanır.
Öznel Olma	Her filozof evreni kendine özgü bakışıyla anlamlandırır.
Kesinlik Taşıyama	Felsefi düşünce değişime açıktır.
Tümel Olma	Felsefi düşünce insanı ve evreni tüm yönleriyle bir bütün olarak açıklamaya çalışır.

Felsefi düşüncenin tüm özellikleri birbiriyle ilişkilidir. Bu ilişkiden yola çıkılarak felsefi düşünceyle ilgili aşağıdaki tanımlamalar yapılabilir.

- ✓ Felsefi düşünce; merak eden, soran, sorgulayan insan aklının bir ürünüdür.
- ✓ Felsefi düşünce; alışkanlıkların dışına çıkabilen, var olan bilgilere şüpheyle yaklaşan eleştirel bir tavrın ürünüdür.
- ✓ Felsefi düşünce; düzenli ve sistemli bir sorgulama sonucunda ileri sürülen, kendi içinde tutarlı bir düşüncedir.
- ✓ Felsefi düşünce, tüm insanlığı ilgilendiren evrensel konulara yöneliktir. Bu nedenle tüm insanlığın katkılarıyla gelişmiş ve yığılarak bilgi birikiminin ilerlemesine katkı sağlamıştır.

- ✓ Felsefi düşünce hem rasyonel hem de refleksiyonel bir düşüncedir. Felsefi düşünce, insanın aklıyla evreni araştırma çabasının bir ürünüdür. Bu araştırmanın konusu kimi zaman aklın kendi içeriği de olabilir. Yani insan aklı kimi zaman dönüp kendini de sorgulayabilir.
- ✓ Felsefi düşünce, filozofun öznel algısının bir ürünü olduğu için mutlak kesinlik taşımaz.

Felsefi Olmayan Düşünce Tazları

- ✓ Düşünme faaliyeti insanların tüm etkinliklerinin temelinde yer alır ancak her düşünme felsefi düşünme değildir. Bir düşüncenin felsefi nitelik taşıması için sorgulama sonucu elde edilmiş olması ve akılla temellendirilmiş olması gerekir.
- ✓ Günlük yaşam ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik düşünceler, serbest çağrışımla rastgele kurulan hayaller, açıklaması yapılamayan dogmatik fikirler felsefi nitelik taşımaz.

FELSEFENİN BİLİM VE SANATLA İLİŞKİSİ

Felsefe ve Bilim

Bilim	Felsefe
Bilimler ele aldığı nesnenin belli bir parçasını inceler.	Felsefe, ele aldığı konuyu tümel olarak açıklamaya çalışır.
Bilim, kişisel değer yargılarından bağımsız nesnel (objektif) bir çalışmadır.	Felsefe, öznel (sübjektif) açıklamalar yapar.
Bilimsel çalışma, deney ve gözlem yöntemlerini kullanarak kanıtlamaya dayalıdır.	Felsefe, akla dayalı ve kendi içinde tutarlı temellendirmeler yapar.
Bilimin inceleme alanı olgusal alandır. Yani doğayı ve doğada meydana gelen olayları inceler.	Felsefenin olgusal olsun veya olmasın konu sınırlaması yoktur. Her şey felsefi düşüncenin konusu olabilir.

Felsefe ve Sanat

Sanat	Felsefe
Sanatçının duygu ve düşüncelerine dayalıdır.	Akla ve mantığa dayalıdır.
Sanatsal düşünce güzeli aramaya yöneliktir.	Felsefi düşünce doğruyu aramaya yöneliktir.
Sanatsal düşünce son noktada resim, heykel gibi özgün ve somut ürün olarak ortaya konmalıdır.	Felsefede ürün, soyut ve teorik düşüncedir.

- ✓ Filozofların ileri sürdüğü görüşler ya da sordukları yeni bir soru, bilim insanları ve sanatçılara esin kaynağı olabilmektedir.
- ✓ Bilimin ortaya koyduğu bilgiler ve sanatçıların ürettiği özgün eserler, filozoflara yeni sorgulama konuları oluşturmaktadır.
- ✓ Felsefe her şey üzerine bir düşünmedir. Bu açıdan sanat ya da bilimin ne olduğuna yönelik sorular felsefi bir bakışla oluşturulmaktadır. Bu sorulara verilen cevaplar ilgili alanların kendilerini geliştirmesine imkân tanımaktadır.
- ✓ Felsefenin bilim ve sanat üzerine düşünmesinde olduğu gibi bilim insanları ya da sanatçılar da felsefi sorgulamalar yapmakta ve felsefi düşünceler üretebilmektedir. Böylelikle filozof-bilim insanı ya da filozof-sanatçılar ortaya çıkmaktadır.

TEST - 1'İ ÇÖZEBİLİRSİNİZ.

FİLOZOF KİMDİR?

- ✓ **Filozof;** evrenle, varlıkla, doğada meydana gelen olaylarla ve insan yaşamıyla ilgili her şeyi merak eden, inceleyen ve sorgulayan insandır.
- ✓ **Filozof,** doğayı ve doğada olup bitenleri kavramak; bunların özünü, genel ilkelerini ortaya koymak isteyen insandır.
- ✓ **Filozof,** bilgeliğe ulaşma çabası içinde olan insandır. Kesin ve değişmez bilgiye sahip olduğunu söyleyen kişi filozof olamaz. Filozof yeri geldiğinde kendi görüşlerini de sorgulayan, öğrendikçe gelişen, geliştikçe görüşlerini de dönüştüren insandır.

- ✓ **Filozof,** bilmek için bilmek isteyen, başka herhangi bir çıkar gözetmeden bilmek isteyen insandır.
- ✓ **Filozof;** alışkanlıklara saplanıp kalmayan, hâlâ çevresinde olup bitenlere hayret edebilen insandır.
- ✓ **Filozof,** yaşadığı çağın koşullarından etkilenen ve öncelikle kendi döneminin sorunlarını ele alan insandır.

Örnek-16

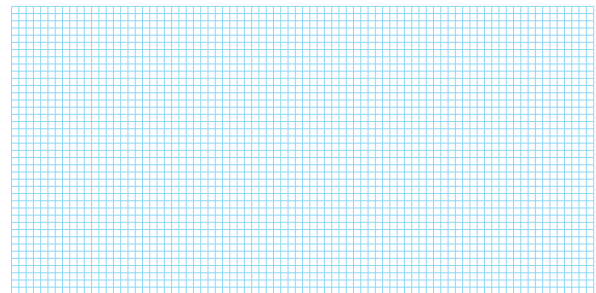
Yanından ayrılırken kendi kendime dedim ki: “Doğrusu belki de ikimizin de iyi, güzel bir şey bildiğimiz yok. Ama gene ben ondan daha bilgeyim; çünkü o hiçbir şey bilmediği hâlde bildiğini sanıyor. Ben ise bilmiyorum ama bildiğimi de sanıyorum.”

Sokrates’in meşhur savunmasından alınan bu parçadan aşağıdaki yargıların hangisine ulaşılabilir?

- A) Hiçbir şey bilmemek bilge olmanın ön koşuludur.
- B) Cehalet neyi bilmediğini bilmemektir.
- C) Bilge olmak için güzel ve iyi şeyler bilmek gerektir.
- D) Bilmemek değil öğrenmemek ayıptır.
- E) Ahlaklı olmak bilge olmanın ilk şartıdır.

(2017-YGS)

Çözüm-16

- ✓ **Filozof,** hem düşüncelerinde hem yaşantısında ön yargılardan uzak durmaya çalışan, içinde yaşadığı çevrenin inançlarını, değerlerini ve alışkanlıklarını sorgulayabilen insandır.
- ✓ **Filozof,** yaşadığı dönemin temel bilgilerinden haberdar olan insandır. Filozofun, ele aldığı problemi tümel olarak açıklayabilmesi temel bilgi birikimine sahip olmasıyla mümkündür.

- ✓ **Filozof**, kişisel birikimleri ve yaşantıları doğrultusunda evreni algılayan ve düşünceler ortaya koyan insandır.
- ✓ **Filozof**; düşünceleri, duyguları, sözleri ve eylemleri birbiriyle tutarlı olan insandır.
- ✓ **Filozof**, her konuda gerçekliğin ne olduğunu araştıran insandır. Gerçeklik hakkında ulaşılan sonuç, filozofun beklentisinden farklı bir sonuç olabilir. Bu durumda filozof görüşlerini değiştirme cesareti göstermelidir.
- ✓ **Filozof**, temelde soru sorabilen insandır. Felsefede soru sorabilmek cevap vermektan daha önceliklidir.
- ✓ **Filozof**; felsefe üzerine inceleme yapan, felsefi görüşler hakkında bilgi sahibi olan, felsefi sorulara cevap arayan ve yeni felsefi sorular ortaya koyan insandır.

BİR FELSEFE SORUSU NEDİR?

Filozof soru soran ve cevap arayan kişidir ancak felsefi sorular diğer bilgi alanlarının sorduğu sorulardan ve gündelik yaşam ihtiyaçlarına yönelik sorulardan farklıdır. Bir sorunun felsefi nitelik taşıması için sahip olması gereken bazı özellikler vardır. Bu özellikleri Nermi Uygur aşağıdaki gibi dile getirmiştir.

- ✓ **Felsefe soruları kendi başına anlamlıdır:** Gündelik yaşam ihtiyaçlarına yönelik soruların kendi başına bir anlamı yoktur. Felsefi sorular, sadece sorulabildiği için bile kendi başına anlamlıdır. Felsefi soru, insanları belli bir yöne baktırarak o konuda düşünülmesini sağlar. Felsefi soru yeni bir problem alanını gözler önüne serer.
- ✓ **Felsefe soruları, insanın ilkin kendisine sorduğu sorulardır:** Filozof, öncelikle kendine soru soran kişidir. Filozofun sorduğu soru, kendine özgü algısıyla kavradığı ya da fark ettiği bir problemi dile getirir. Bu problem öncelikle filozofun kendi içinde cevabını merak edip araştırdığı bir problemdir. Filozof, tüm insanlık adına sorduğu soruyu kendisi cevaplamaya çalışmıyorsa bu soruyu hiç sormamış demektir.
- ✓ **“Nedir?” sorusu, felsefe sorusunu var eden temeldir:** “Nedir” sorusu hem günlük yaşamda hem de diğer bilgi alanlarında sorulan bir sorudur. Ancak felsefedeki “Nedir?” sorusu, varlığın özünü ortaya çıkarmaya yönelik bir sorudur.

Örnek-17

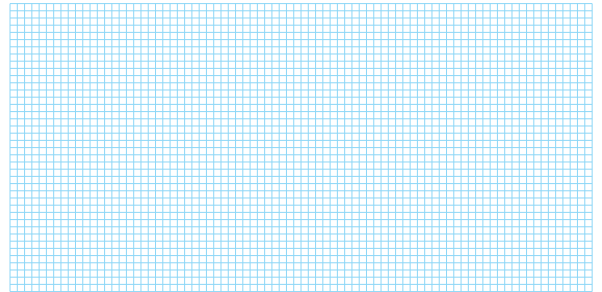
Bazı filozoflara göre felsefedeki “Nedir?” sorusu kavramların anlamını sorar. Örneğin, “İyi nedir?” sorusunu soran kendisine bir felsefe sorusu sormuşsa “İyi sözünün anlamı nedir?” sorusunu sormuştur. İşte felsefe, “Nedir?”in soru konusu yaptığı kavramların anlamıyla uğraşmaktadır.

Bu parçaya göre, bir felsefe sorusunun konusunu oluşturan şey aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Kavramların gerçeklikte var olduğunu ve bu varoluşlarıyla gerçekliğe anlam kattıklarını felsefi bilgi yoluyla göstermek
- B) Kavramları kavram yapan ilkeyi ortaya koymak
- C) Felsefi düşünceler ve kavramlar arasında anlamlı ilişkiler kurmak
- D) Kavramların yapısını dil bakımından irdelemek
- E) Kavramları, anlamları bakımından felsefi sorgulamanın nesnesi yapmak

(2015-YGS)

Çözüm-17

FELSEFENİN İNSAN VE TOPLUM HAYATINDAKİ ROLÜ

Felsefenin Bireysel ve Toplumsal İşlevleri

İnsanların hemen hemen tüm davranışları birtakım ihtiyaçları karşılamaya yöneliktir. İnsan hayatının bireysel ve toplumsal yönünün bulunması, insan davranışlarının da bireysel ve toplumsal yönleri olduğunu gösterir. Dolayısıyla davranışların bir kısmı bireysel ihtiyaçları karşılamaya yönelikken diğer bir kısmı ise toplumsal alandaki ihtiyaçları karşılamaya yöneliktir.

Felsefe, insanların bazı ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik zihinsel bir etkinlik olarak ortaya çıkmıştır.

Peki, “Felsefe ne işe yarar?” ya da “Felsefe hangi ihtiyacı karşılar?”

- ✓ Felsefe, insanın doğayı ve doğada yaşanan her şeyi anlamlandırma ve açıklama ihtiyacına cevap verir. Gerçekte var olanın ne olduğu, gerçekliğin doğru bilgisinin nasıl elde edileceği, doğru davranışın, iyiliğin, güzelliğin ne olduğu gibi sorular sorarak insanın bilme ihtiyacına cevap vermeye çalışır.
- ✓ Felsefe, bir yandan var olan bilgilerin geliştirilmesini, diğer yandan yeni fikirler üretilmesini sağlar. Bilim, sanat ve felsefe gibi alanlarda bilgi üretebilmek, yaşanan çağın en önemli gereksinimlerinden biridir.
- ✓ Felsefe insanlara şüphe etmeyi ve eleştirel düşünmeyi öğreterek ön yargılardan uzaklaşılmasını, yeni ve özgün görüşler geliştirilmesini sağlar.
- ✓ Felsefenin temel problem alanlarından biri olan etik; iyilik, erdem, vicdan ve mutluluk gibi kavramları inceler. Bu açıdan felsefe, erdemli ve mutlu bir yaşam konusunda insanları, kendi davranışları üzerinde düşünmeye ve sorgulamaya yönlendirir.

- ✓ Felsefe, belli bir konuya yönelik farklı bakış açıları olabileceğini, bir konuyu açıklamanın değişik yolları bulunabileceğini, özellikle değerler alanında tek bir doğru olmayabileceğini göstererek toplumda hoşgörünün yaygınlaşmasını sağlar. Böylece farklı düşüncelere ve inançlara sahip insanlar bir arada huzur içinde yaşayabilir.
- ✓ Bilimsel çalışma var olanın tarafsız bir şekilde, olduğu gibi ortaya konmasını gerektirir ancak insanlar her konuda var olanla yetinmezler. İnsanlığın temel amaçlarından biri özellikle bireysel ve toplumsal yaşamın daha iyi nasıl olabileceğini tasarlamak ve yaşam koşullarını bu yönde dönüştürmektir. Felsefenin temel özelliklerinden biri olan “ideal olanı ortaya koyma” bu amacın gerçekleştirilmesine katkı sağlamaktadır. Felsefe, temel hak ve özgürlükler, birey devlet ilişkisi, ideal toplumsal düzen gibi konularda geliştirdiği fikirlerle yaşam koşullarının olması gerekene yönelik olarak düzenlenmesine öncülük etmektedir.
- ✓ Felsefe insana kendi aklını kullanabilmeyi, sorgulayabilmeyi ve özgürce düşünebilmeyi öğretir. Aklını özgürce kullanabilen insanın, evren ve yaşama yönelik görüşleri belirli kalıplara bağımlı olmaktan kurtulur. Böylece insanın kendisi ve çevresi hakkındaki farkındalığı artar. Bilinçli insan, kendisi için doğru olanın ne olduğuna kendisi karar verip yaşamını kendi başına yönlendirebilir hâle gelir.
- ✓ Felsefenin insan yaşamına yönelik olarak açıklanan tüm bu katkıları açısından şunu belirtmek gerekir: Felsefenin yaşama katkılarını bilim ve teknolojiye olduğu gibi direkt olarak gözlemek pek mümkün değildir. Ancak insan davranışlarının arkasında yer alan düşünme faaliyeti, düşünme ilkelerine göre doğru ve tutarlı yapılırsa bunun doğru ve tutarlı davranışları ortaya çıkarma olasılığı da o kadar artar. Bu durum felsefenin yaşama katkısının dolaylı olduğunu ama bir o kadar da önemli olduğunu gösterir.
- ✓ Evrenin büyüklüğü ve karmaşıklığı karşısında bir boşluğa düşen insan, felsefe sayesinde hayatı anlamlandırıp bu bunalımdan kurtulabilir.
- ✓ Felsefi düşünme becerisi sayesinde insan, başkalarının düşünce ve davranışlarını anlayabilir. Böylelikle diğer insanlarla daha iyi ilişkiler geliştirip bu ilişkileri sürdürülebilir.

Örnek-18

Sokrates bilgeliği tanımlarken onun özelliğinin her şeyi bilmek değil, neyi bilip neyi bilmediğini bilmek olduğunu söyler. Bu bakımdan felsefe bilgeliğin arayışı diye de tanımlanır. Felsefe öğreniminin insanlara kazandıracığı önemli özelliklerden biri de, insanların bildikleri konuda konuşmayı, bilmediklerindeyse susmayı öğrenmeleri olacaktır. Bu özelliği kazanan kişi fikri sorulduğunda bilmediği bir konuda insanları yanlış yönlendirmeyecektir. Örneğin biri ona “Hangi eylemlerimiz erdemlidir?” diye sorduğunda, “erdem” kavramının tanımına ilişkin bir bilgisi yoksa “Bilmiyorum.” deyip karşısındakini yanlış yönlendirmemiş olacaktır.

Bu parçada felsefenin aşağıdaki işlevlerinden hangisi vurgulanmaktadır?

- A) Hakikati arama ve ona ulaşma isteğini güçlendirmesi
- B) Kavramsal ve refleksif bilginin pratik yaşama aktarılmasını sağlaması
- C) Eleştirel bakış açısını geliştirmesi
- D) Tümel bilgiyi hedef edindirmesi
- E) Soruların yanıtlar kadar önemli olduğunun farkındalığını kazandırması

(2018-TYT)

Çözüm-18

Örnek-19

Felsefe, akıl sahibi bir varlık olan insana özgü bir etkinliktir. Ancak felsefenin teorik bir etkinlik olması onun pratikte bir karşılığı olmadığı anlamına gelmez. Çünkü insan davranışlarına yön veren en önemli unsurlardan biri düşüncedir. Bir insan hangi düşünceleri savunuyorsa davranışlarını da ona göre düzenleyecektir.

Bu parçada felsefeyle ilgili aşağıdakilerin hangisinden söz edilmektedir?

- A) Yönteminden
- B) İşlevinden
- C) Tarihsel sürecinden
- D) Ortaya çıkışından
- E) Konularından

Çözüm-19

Örnek-20

Filozof, kimsenin sormadığı soruları soran kişidir. Bir filozof bazen öyle bir soru sorar ki, bu soru evren hakkında yeni bir araştırmaya kapı aralar. Bazen bir filozofun sorduğu soru ya da bir soruya verdiği cevap; bir romana, filme, şiire, resme konu olur.

Bu parçada felsefenin aşağıdaki işlevlerinden hangisi vurgulanmaktadır?

- A) Anlama ve açıklama ihtiyacını karşıladığından
- B) Eleştirel düşünebilmeyi öğretmesinden
- C) İnsanın kendisi hakkındaki farkındalığını artırmasından
- D) Yaşama anlam katmasından
- E) Bilime ve sanata yol gösterdiğinden

Çözüm-20

Felsefenin Bireysel İşlevleri

- Doğru, tutarlı ve sistemli düşünebilmeyi sağlar.
- Eleştirel düşünebilme becerisini geliştirir.
- Bireylerin kendini tanıyabilmesine imkân sağlar.
- İnsanların farklı fikirlere açık olmasını ve diğerlerine karşı hoşgörülü olmasını sağlar.
- Şüphe etmeyi, ön yargıları fark etmeyi ve onlardan uzak durabilmeyi sağlar.
- Yaratıcılığı geliştirerek yeni fikirler oluşturabilmeye zemin hazırlar.
- İnsanların özgürce düşünebilmesinin yolunu açar.
- Çok yönlü düşünebilme becerisini geliştirir.
- İnsanın kendisi ve çevresi hakkında farkındalık kazanmasını sağlar.
- İnsanlara kendi hayatlarına yön verebilme imkânı sağlar.
- Olgu ve olayların akıl yoluyla çözümlenebilmesini sağlar.

Felsefenin Toplumsal İşlevleri

- Evrensel kültür değerleri oluşturulmasını sağlar.
- Toplumda hoşgörünün yaygınlaşmasını sağlayarak farklı toplulukların bir arada yaşamasına imkân verir.
- Toplumsal grupların birbiri hakkındaki ön yargılarının giderilmesini sağlayarak toplumsal birlik bilinci oluşturur.
- Bilgi toplumu olabilmek için gerekli zihinsel becerilere sahip bireyler yetişmesini sağlar.
- İnsanların kendini özgürce ifade edebileceği toplumsal koşulların oluşturulmasını sağlar.
- Bilimlerin gelişmesine zemin hazırlar.
- Demokrasi bilinci kazanmış bir toplum oluşturmaya imkân sağlar.
- Toplamların geleceğinin planlanmasında rol oynar.
- Kendi aklı ve iradesiyle hareket edebilen bireyler yetişmesini sağlayarak toplumsal gelişmenin önünü açar.

Örnek-21

“Ben kimim? Yaşamının anlamı ve amacı nedir?” gibi sorular, farklı çağlarda ve farklı kültürlerde yaşamış pek çok insan tarafından sorulmuş sorulardır. Bu sorular, herkes tarafından farklı şekillerde cevaplanır ve bu soruların tek bir doğru cevabı yoktur. Bu nedenle bu soruların önemi cevaplarında değil, sorulmuş olmalarındadır. Ancak böyle sorular sorup bunlar üzerine düşünen insanlar eninde sonunda bir cevaba ulaşabilir.

Bu parçada felsefenin aşağıdaki işlevlerinden hangisi vurgulanmaktadır?

- A) Doğru ve tutarlı düşünebilmeyi öğretir.
- B) Evrensel değerler oluşturulmasını sağlar.
- C) İnsanın kendini tanımasına imkân sağlar.
- D) Akılcı düşüncenin yaygınlaşmasını sağlar.
- E) Evreni bir bütün olarak açıklamayı sağlar.

Çözüm-21

Örnek-22

Toplumların ve bireylerin gelişimi açısından felsefenin neden gerekli olduğunu savunuyorsanız, bunu anlatabilmek için felsefeye ihtiyaç duyacaksınız. Eğer felsefenin gereksiz bir uğraş olduğunu düşünüyorsanız, felsefenin gereksizliğini anlatabilmek için yine felsefeye ihtiyaç duyacaksınız demektir. .

Bu parçaya dayanarak felsefenin işleviyle ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?

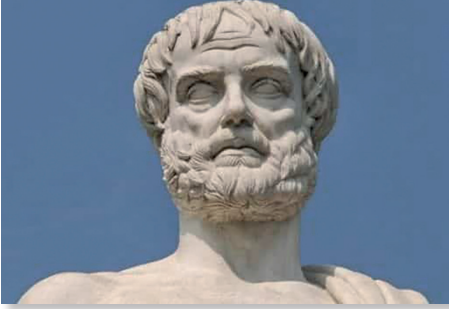
- A) Farklı düşüncelere açık olmayı sağladığı
- B) Düşünceleri temellendirmeyi sağladığı
- C) Düşünce özgürlüğünün yaygınlaşmasını sağladığı
- D) Çok yönlü düşünebilmeyi sağladığı
- E) Düşünceleri ifade etme becerisini geliştirdiği

Çözüm-22

Felsefenin ve Filozofların Hayata Etkisine Dair Örnekler

Thales (MÖ 625-546)

- ✓ Thales, felsefi düşünceyi sistemli hâle getiren ilk filozof olarak kabul edilir.
- ✓ İlk filozof ve bilim insanı olmasının nedeni evreni açıklamada doğadan elde ettiği gözlem verilerini kullanması ve akla dayalı açıklamalar geliştirmesidir.
- ✓ Thales'le birlikte ilk doğa filozofları kabul edilen ve Thales'in öğrencileri olan Anaksimandros ve Anaksimenes, evrenin ana maddesinin ne olduğunu araştırmışlardır.
- ✓ Thales ve ardından gelenler sayesinde, yeni bir düşünüş ve açıklayış tarzı olarak felsefe ortaya çıkmıştır.

Platon (MÖ 427-347)

- ✓ Platon, "Akademi" adında bir okul kurmuştur. MÖ 387 yılında Atina şehrinde kurulan bu okul günümüz üniversitelerinin temeli kabul edilir.
- ✓ Akademi'nin girişinde, "Geometri bilmeyen giremez!" (Ageometretos medeis eisito!) yazısı bulunmaktadır. Bu yazı Akademi'nin matematiksel ve akılcı düşünceyi temel alan bir okul olduğunun göstergesidir.

Aristoteles (MÖ 384-322)

- ✓ Aristoteles, Platon'un öğrencisidir. Günümüzde lise anlamında kullanılan "Lykeion", Aristoteles'in kurduğu okulun adıdır. MÖ 340 yılında Atina'da kurulan bu okul, modern liselerin temeli sayılır.

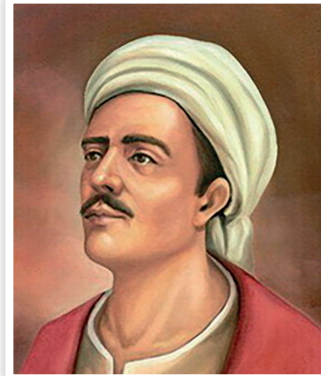
Farabi (871-951)

- ✓ Farabi, İslam filozofudur. Aristoteles'in görüşlerinden etkilenmiş ve onun çalışmalarını genişletmiştir. Özellikle mantık alanındaki çalışmaları önemlidir.
- ✓ Felsefenin yanında doğa bilimleri, matematik, tıp ve müzikle ilgilenmiştir.
- ✓ Özellikle siyaset alanındaki görüşleriyle öne çıkmıştır. *El-Medinet'ül Fazıla (Erdemli Şehir)* adlı eseri İslam dünyasında önemli bir ütopya örneğidir.

İbn Sina (980-1037)

- ✓ İbn Sina, modern bilimin ve tıbbın öncülerinden biri olarak kabul edilen İslam bilginidir.
- ✓ İbn Sina felsefe, matematik, astronomi, fizik, kimya, tıp ve müzik gibi alanlarla ilgilenmiştir.
- ✓ Tıp alanında *El-Kanun Fi't-Tıbb* (Tıbbın Kanunu) adlı kitabı asırlar boyunca hem Avrupa üniversitelerinde hem de doğudaki okullarda temel kaynak eser olarak okutulmuştur.

Yunus Emre (XIII. Yüzyıl)

- ✓ Yunus Emre, XIII. yüzyılda Batı Anadolu'da yaşamış bir halk ozanıdır.
- ✓ Tasavvuf anlayışının önde gelen düşünürlerinden biri olan Yunus Emre, düşüncelerini şiir yoluyla ifade etmiş, şiirlerinde halkın anlayacağı sade ve ustaca bir dil kullanmıştır.
- ✓ Şiirlerinde nefsi terbiye etme, alçakgönüllü olma, doğruluk, Allah sevgisi gibi konuları işlemiştir.

Niccolo Machiavelli (1469-1527)

- ✓ Machiavelli (Makyeveli), Floransalı düşünür ve devlet adamıdır. Modern devlet anlayışının oluşumuna katkı sağlayan önemli düşünürlerden biridir.
- ✓ Machiavelli, çağının toplumsal ve siyasal olaylarını gözlemleyerek bir devlet ve yönetim anlayışı geliştirmiştir. Görüşlerini *Prens* (Hükümdar) adlı eserinde dile getirmiştir.
- ✓ Machiavelli, devlet ve iktidar olgusunu değer yargılarından arınık olarak ele almış ve ahlaki alanla devlet yönetimini birbirinden ayırmıştır.

Descartes (1596-1650)

- ✓ Descartes, Fransız filozoftur. Felsefe dışında matematik ve geometriyle ilgilenmiştir.
- ✓ Kartezyen koordinat sistemi adını Descartes'tan alır. Descartes, cebiri geometriye uygulayarak analitik geometriyi kurmuştur.
- ✓ Descartes'in kesin ve açık-seçik bilgi arayışı ve bu konudaki görüşleri modern felsefe geleneğinin temelini oluşturur.

John Locke (1632-1704)

- ✓ İngiliz aydınlanmasının en etkili filozofu J. Locke, liberal (özgürlükçü) devlet anlayışının öncü isimlerinden biri olmuştur.
- ✓ Locke'a göre insanlar doğaları gereği eşittir ve insanların mülkiyet hakları korunmalıdır. Devletin temel görevi özgürlükleri ve özel mülkiyet haklarını güvence altına almaktır. Ona göre devletin, bireylerin özgürlüklerini temel haklarını aşan bir gücü bulunmamaktadır.

Isaac Newton (1643-1727)

- ✓ Newton, tüm zamanların en etkili bilim insanlarından biridir. Matematik, astronomi ve fizikle ilgilenmiştir.
- ✓ *Doğa Felsefesinin Matematik İlkeleri* adlı eseri klasik fiziğin temel ilkelerini ortaya koyan en önemli çalışmadır.
- ✓ Newton, bu eserinde evrendeki tüm cisimlerin hareketlerinin aynı yasalara tabi olduğunu ortaya koymuştur. Bu bilgi, Orta Çağ boyunca Batı toplumlarının etkisi altına alan skolastik düşüncenin dayanaklarının tamamen çürütülmesini sağlamıştır.

Immanuel Kant (1724-1804)

- ✓ Kant, Aydınlanma Dönemi'nin en etkili filozoflarından biridir. Geliştirdiği bilgi kuramı 20. yüzyıl felsefesini şekillendirmiştir.
- ✓ Bilgi konusundaki görüşlerini *Saf Aklın Eleştirisi* ve *Pratik Aklın Eleştirisi* kitaplarında dile getirmiştir. Bu nedenle Kant'ın felsefesi, "Eleştirisi Felsefesi" ya da "Kritisizm" olarak adlandırılır.
- ✓ Ahlak konusunda "ödev ahlakı" anlayışını temel lendirmiş ve ahlaki davranışın ölçütü olarak iyi niyet kavramını geliştirmiştir.

- ✓ *Ebedî Barış Üzerine Bir Deneme* isimli eserinde devletler arası barışın nasıl sağlanacağına yönelik görüşlerini dile getirmiştir.

John Dewey (1859-1952)

- ✓ Dewey, Amerikan filozof ve eğitim kuramcısıdır.
- ✓ Pragmatist bir filozof olan Dewey'e göre felsefe, gündelik hayattan kopuk düşünsel bir uğraşı olmak yerine pratik yaşama dönük, insanların sorunlarının çözümüne yardımcı bir uğraş olmalıdır.
- ✓ Dewey, 1924 yılında Türk eğitim sistemini incelemesi ve görüşlerini bildirmesi için Türkiye'ye davet edilmiştir.

Aldous Huxley (1894-1963)

- ✓ Huxley, İngiliz şair ve yazardır.

- ✓ Huxley'in *Cesur Yeni Dünya* adlı eseri, distopya (korku ütopyası) tarzında yazılmış en ünlü eserlerden biridir.

Thomas Kuhn (1922-1996)

- ✓ Kuhn, ABD'li filozof ve bilim tarihçisidir.
- ✓ 1962 yılında yayımlanan *Bilimsel Devrimlerin Yapısı* (The Structure of Scientific Revolutions) adlı eserinde, bilimsel yöntem ve bilim anlayışına yönelik eleştirilerini dile getirmiştir.
- ✓ Kuhn bilimsel etkinliğin, toplumsal ve kişisel değer yargılarından arınık olamayacağı, bilimin paradigma değişimleriyle ilerlediği gibi sıra dışı görüşler ileri sürerek klasik bilim anlayışını değiştirmiştir.

Örnek-23

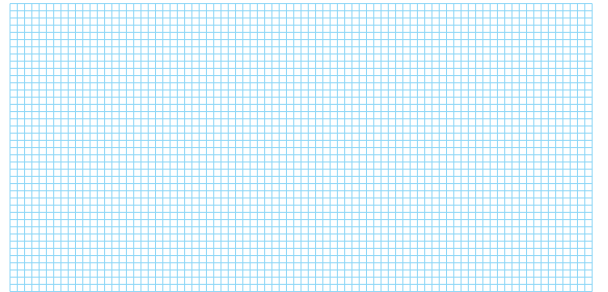

İnsanlığın en temel uğraşları arasında bilim, sanat ve felsefe bulunur. Bilim ve sanatın somut ürünlerinin gündelik yaşamda bir karşılığı, işlevi, değeri vardır ve bunlar her insan tarafından kolaylıkla fark edilebilir. Ancak felsefenin soyut bir düşünme etkinliği olmasından dolayı onun gündelik yaşama yaptığı katkılar kolaylıkla fark edilemez. Bu nedenle bazı insanlar felsefenin boş ve gereksiz bir çaba olduğunu düşünürler. Oysa insanın ayırt edici özelliği olan akıl, tüm insan etkinliklerinin temelinde bulunur. Akla dayalı her etkinlik de dönüp dolaşıp felsefeye dayanır.

Bu parçaya dayanarak aşağıdaki yargıların hangisine ulaşılabilir?

- A) Felsefe, bilim ve sanatın yol göstericiliğinde gelişir.
- B) Felsefe için gerekli olan üst düzey düşünme, herkesin sahip olduğu bir beceri değildir.
- C) Felsefenin değeri, sadece gelişmiş toplumlar tarafından fark edilir.
- D) Felsefe, çağın problemlerine çözüm üreten tek insan etkinliğidir.
- E) İnsanlığın sahip olduğu tüm zihinsel birikimin temelinde felsefi düşünce vardır.

Çözüm-23

TEST - 2'Yİ ÇÖZEBİLİRSİNİZ.

ÖRNEKLERİN CEVAP ANAHTARI

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
A	C	C	D	D	E	B	D	D	D
11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
C	E	C	B	B	B	E	B	B	E
21	22	23							
C	B	E							

A. Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerleri doldurunuz.

1. Felsefe tarihinin ilk filozofu
2. Philosophia kelimesinin Türkçe anlamı
3. Düşüncenin, kendine yönelmesine denir.
4. insanın kendisinin ve çevresindekilerin farkına varmasıdır.
5. Bilgelik arayışı içinde olan kişiye denir.
6. Kişinin kendi duygu ve düşüncelerine bağlı olan yargılar, yargılardır.
7. İslam felsefesinde kelimesi felsefe ile aynı anlamda kullanılmıştır.
8. Kendisine, bilgiyi seven anlamında "philosophos" denmesini isteyen ilk kişi
9. Felsefenin başlangıç tarihi yüzyıl kabul edilir.
10. Karl Jaspers'a göre felsefe, olmaktır.

B. Aşağıdaki kavramları doğru tanımlarla eşleştiriniz.

1. Yığılımlı ilerleme	a. Bilme isteği
2. Refleksif Olma	b. Var olan bilgilerin doğruluğundan emin olmama
3. Öznel Olma	c. Bütün insanlığı ilgilendiren, kapsayan
4. Tutarlı Olma	d. Sorulan sorular etrafında sistemli düşünme
5. Rasyonel Olma	e. Düşüncelerin birbirini etkileyen ve bu etkileşimle ilerleyen niteliği
6. Eleştirel Olma	f. Kişiye göre olma, kişiye bağlı olma
7. Sorgulama	g. Düşüncelerin kendi içinde çelişki barındırmaması
8. Merak Etme	h. Düşünme üzerine düşünme
9. Evrensel Olma	i. Var olan bilgileri kendi akıl süzgecinden geçirme
10. Şüphe Duyma	i. Akla dayanma

C. Aşağıdaki ifadeler doğruysa “D”, yanlışsa “Y” yazınız.

1.	Felsefenin Antik Yunan Medeniyeti'nde ortaya çıkmasının nedeni bu bölgede yaşayan insanların daha akıllı olmalarıdır.	☐
2.	Felsefe, felsefe öncesi dönemin bilgi birikimi üzerinde yükselmiştir.	☐
3.	Felsefi düşüncede kesinlik sağlamak için şüphe etmekten vazgeçmek gerekir.	☐
4.	Felsefi düşünce örneklerine hemen her toplumda rastlamak mümkündür.	☐
5.	Felsefenin ortaya çıkmasını sağlayan faktörlerden biri de kültürel etkileşimdir.	☐
6.	Felsefi görüşler her zaman bilimsel verilere dayanmalıdır.	☐
7.	Felsefi düşüncenin başlatıcısı sorulardır.	☐
8.	İnsanlar öz bilinç sayesinde kendi zihin içeriklerini araştırıp farkındalık kazanabilirler.	☐

D. Aşağıdaki soruları cevaplayınız.

1.	Felsefenin ortaya çıkışı ile demokratik tutum arasında nasıl bir ilişki vardır? Açıklayınız.
2.	Kendinize göre felsefenin tanımını nasıl yaparsınız?
3.	Düşünme ve dil arasındaki ilişki nedir? Açıklayınız.
4.	Sizce felsefe yapmak insana özgü bir özellik midir? Neden?

ETKİNLİK CEVAP ANAHTARI**ETKİNLİK-A**

1	2	3	4	5
Thales'tir	bilgelik sevgisidir	refleksiyon	Bilinç	filozof
6	7	8	9	10
öznel	hikmet	Pythagoras'tır	MÖ 6.	yolda

ETKİNLİK-B

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
e	h	f	g	i	ı	d	a	c	b

ETKİNLİK-C

1	2	3	4	5	6	7	8
Y	D	Y	D	D	Y	D	D

1. Felsefenin sistemli bir düşünme etkinliği olarak MÖ 6. yüzyılda Batı Anadolu kıyılarında başladı-ğı kabul edilir. Bu kabul, daha önceki dönemlerde ve başka medeniyetlerde felsefi düşünce örnekleri bulunmadığı anlamına gelmez. Sümer, Mısır ve Çin gibi Antik Dönem'in başka medeniyetlerinde de felsefi düşüncelere rastlamak mümkündür. Diğer medeniyetlere ait olan bilgi ve düşünceler kültürel etkileşim yoluyla Antik Yunan Medeniyeti'ne ulaşmıştır. Antik Dönem filozofları da bunları sistemli bir bütün hâline getirmiştir.

Bu parçadan yola çıkılarak aşağıdakilerden hangisine ulaşılabilir?

- A) Felsefi düşünceler, içinde yaşanılan çağın koşullarının etkisiyle şekillenir.
- B) Felsefe, pek çok toplumun kültürel birikimi üzerine inşa edilmiştir.
- C) Felsefe, tüm insanlığı ilgilendiren evrensel problemleri ele alır.
- D) Felsefe, akılcı düşünmeyi temel alan toplum-
larda gelişir.
- E) Felsefi düşünce, merakla başlayan bir arayış sürecidir.
2. Felsefe varlığın ana maddesinin ne olduğuna yönelik bir araştırma olarak başlamış, daha sonra insan, bilgi, ahlak, siyaset gibi farklı alanları içine alarak genişlemiştir. Orta Çağ'a gelindiğinde felsefe, dinsel dogmaları akılla açıklama aracı hâline gelmiştir. Günümüze yaklaşıldıkça bilimsel bilgi birikimi artmaya başlamış böylece felsefe de bilimi inceleme konusu hâline getirmiştir.

Bu parçaya göre aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?

- A) Felsefe, tarihsel koşullarıyla birlikte değerlendirilmelidir.
- B) Felsefe sadece olanı değil, olması gerekenleri de araştırır.
- C) Felsefe, soru sormayla başlayan bir zihin etkinliğidir.
- D) Felsefe, insanların bilme ve anlama ihtiyacına cevap verir.
- E) Felsefe, toplumların değişimi ve gelişiminde rol oynar.

3. I. Akla dayalıdır.
II. Olgusal alanla sınırlıdır.
III. Sistemli ve düzenlidir.
IV. Nesneldir.

Yukarıdakilerden hangileri felsefi düşüncenin özellikleridir?

- A) I ve II B) I ve III C) II ve III
D) II ve IV E) III ve IV

4. İnsan yaşamı, süre bakımından sınırlıdır. İnsan yaşamı sınırlı olmasına rağmen düşünceler bu sınırları aşabilir. Bundan yüzlerce yıl önce yaşamış birinin sorduğu bir soru, söylediği bir söz, oluşturduğu bir kuram, geliştirdiği bir bakış açısı bugün bizi etkileyebilir. Bu etkiyle başlayan düşünme süreci bizi bambaşka sonuçlara ulaştırabilir. Bizler sadece kendi çevremizde ve dönemimizde ortaya çıkan bilgilerle hareket etseydik bilim, teknoloji, sanat, felsefe açısından günümüzde geldiğimiz noktaya ulaşmamız sanırım mümkün olmazdı.

Bu parçada felsefi düşüncenin aşağıda verilen özelliklerinden hangisi vurgulanmıştır?

- A) Evrensel oluşu ve yığılımlı olarak ilerlemesi
B) Sorgulayıcı ve rasyonel oluşu
C) Şüpheli ve eleştirel oluşu
D) Yığılımlı olarak ilerlemesi ve tutarlı oluşu
E) Sistemli ve öznel oluşu

5. "Felsefe nedir?" sorusu, felsefenin ortaya çıktığı dönemden beri farklı kültürlerde yetişmiş, farklı görüşlere sahip pek çok filozof tarafından sorulan bir soru olmasına rağmen kesin cevabı verilebilmiş bir soru değildir. Çağlar boyunca filozoflar birbirinden az ya da çok farklı felsefe tanımları yapmışlar ve yapmaya da devam edeceklerdir.

Bu parçada vurgulanan temel düşünce aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Filozofun en temel özelliği eleştirel düşünebilmesidir.
- B) Felsefe, "Felsefe nedir?" sorusuyla başlamıştır.
- C) Felsefi sorular evrensel, felsefi cevaplar öznel bir nitelik taşır.
- D) Felsefe, akla dayalı bir düşünme etkinliğidir.
- E) Felsefi düşünce sistemleri kendi içinde tutarlıdır.

6. Bu sabah otobüs durağına doğru yürürken yol kenarında üşümekten titreyen bir kedi gördüm. Otobüse binip okula giderken sürekli kediyi düşündüm. Sonra sürekli bu kediyi düşündüğümü fark ettim. Bu sefer de neden sürekli bu kediyi düşündüğümü düşünmeye başladım.

Bu parçada açıklanan zihinsel süreç aşağıdaki kavramlardan hangisine yöneliktir?

- A) Öz bilinç B) Hayal kurma
C) Eleştirel düşünme D) Şüphe etme
E) Vicdan

7. Her insan bir şeyleri merak eder ancak merak edilen şeyin ne olduğu kişiden kişiye değişir. Örneğin kimi insan yaşamın amacını, doğru davranışın ne olduğunu merak ederken kimi insan ölümden sonrasını merak edebilir. Aynı şeyi merak eden ve bu konuda düşünen insanların aynı sonuçlara ulaşması da pek mümkün değildir. Kimine göre yaşamın amacı haz peşinde koşmak, kimine göre ise nefsi terbiye etmek olabilir.

Bu parçada dile getirilen görüş, felsefi düşüncenin aşağıda verilen özelliklerinden hangisine yöneliktir?

- A) Evrenselliğine B) Tutarlılığına
C) Öznelliğine D) Sistemliliğine
E) Tümeleliğine

8. Aristoteles, Platon'un öğrencisidir. Kendi varlık görüşünü oluştururken Platon'un ikili evren anlayışından yola çıkar. Platon'un akılla anlaşılabilen ideası Aristoteles'in akılla anlaşılabilen form kavramına karşılık gelir. Ona göre var olan her şey form kazanmış maddedir ve form, akılla anlaşılabilir. Böylece hocası Platon'un ikili evren anlayışını tek evrende birleştirerek ideaları maddenin özüne yerleştirir.

Bu parçadan yola çıkılarak felsefi düşüncenin aşağıda verilen özelliklerinden hangisine yönelik bir temellendirme yapılamaz?

- A) Eleştirel olmasına
B) Rasyonel olmasına
C) Özel olmasına
D) Yığılımlı ilerlemesine
E) Evrensel olmasına

9. Kesinlikle doğru olduğuna inanılan her türlü bilgi ya da değer, insan yaşamına dair her şey felsefenin konusu olabilir. Yaşamın anlamından ruhun ölüm-süzlüğüne, iyilik ve kötülükten özgürlüğe, bilimden sanata, siyasetten dine kadar her konu, filozoflar tarafından felsefi bir problem hâline getirilebilir. Burada önemli olan filozofun dikkatini bir alana yöneltmesi ve sorular sorup düşünmesidir.

Bu parçaya göre felsefe için aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?

- A) Felsefe, ele aldığı her konuyu nesnel bir tavırla inceler.
B) Felsefenin temel amacı her konuda evrensel doğrulara ulaşmaktır.
C) Felsefenin inceleme konuları, içinde yaşanılan çağa göre değişiklik gösterir.
D) Felsefenin temel inceleme konusu insandır.
E) Felsefe, her konuda sorgulayıcı bir düşünme etkinliğidir.

10. Philosophia kelimesinin anlamı bilgiyi ve bilgeliği sevmektir. Bilgiyi sevmekle kast edilen şey, hiçbir çıkar gözetmeden bilmeyi istemektir. Filozof; her şeyi mutlak bir kesinlikle bildiğini iddia eden kişi değil, bilmek için çaba gösteren kişidir.

Bu parçaya göre felsefe için aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?

- A) Bilgeliğe ulaşma çabasıdır.
B) Sorgulayıcı aklın ürünüdür.
C) Bilim ve sanata kaynaklık eder.
D) Varlığa yönelik tümel bir açıklamadır.
E) Toplumsal değişmeye yön verir.

1. Eğer temel ihtiyaçlarınızı karşılamak ve günlük yaşamınızı devam ettirmek için yoğun bir şekilde çalışmak zorundaysanız ya da bulunduğunuz ortamdaki sorunlar nedeniyle güvenlik kaygıları yaşıyorsanız, şöyle bir durup hayatı sorgulama ihtiyacı hissetmeyebilirsiniz. İnsan yaşamında temel ihtiyaçları karşılama ve güvenliği sağlama, hayatta kalmak için öncelik verilmesi gereken koşullardır. Ancak bunlar belirli bir düzeyde karşılandıktan sonra hayatı sorgulama, evreni anlama gibi zihinsel ihtiyaçlar gündeme gelebilir.

Bu parçadan felsefeyle ilgili çıkarılabilecek en doğru yargı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Felsefe akla dayalı bir sorgulama etkinliğidir.
- B) Felsefe, insanların yaşamı anlama ve açıklama ihtiyacından doğar.
- C) Felsefe yapabilmek için belirli bir refah seviyesine ulaşmış olmak gerekir.
- D) Her insan felsefi düşünme yeteneğine sahiptir.
- E) Felsefe, insanlara düşündükleri gibi yaşamının yollarını öğretir.

2. Felsefenin amacı size sadece geçmişin bilgi birikimini aktarmak değildir. Felsefenin asıl amacı merak eden, bir şeyleri anlamak ve açıklamak isteyen, soru sorup cevap arayan, aynı zamanda önceden verilmiş cevapları eleştirebilen ve en sonunda yeni ve özgün bilgiler ortaya koyan bireyler olmanızı sağlamaktır.

Bu parçada vurgulanan temel düşünce aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Felsefe bilimsel yöntemlerden faydalanarak kesin bilgiler ortaya koymalıdır.
- B) Felsefi bilgi birikimini gelecek kuşaklara aktarabilmek için felsefe eğitimine önem verilmelidir.
- C) Felsefenin, bireylere çok yönlü düşünmeyi ve sorgulamayı öğretme gibi bir işlevi vardır.
- D) Felsefe, tüm insanlığın ortak bilgi birikiminin bir sonucudur.
- E) Felsefi görüşler filozofların öznel ifadeleridir.

3. Filozof; hem düşüncelerinde hem yaşantısında ön yargılardan uzak durmaya çalışan, içinde yaşadığı çevrenin inançlarını, değerlerini ve alışkanlıklarını sorgulayabilen insandır.

Bu tanıma göre bir filozofta bulunması gereken en temel özellik aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Arayış içinde olma
- B) Eleştirel düşünebilme
- C) Meraklı olma
- D) Tutarlı olma
- E) Evrensel konulara yönelme

4. Bilgi elde etme süreci özne ile nesne arasında bağ kurma sürecidir. Bu süreçte etkin taraf olan özne bir şey üzerine düşünür. Bilmek isteyen bir özne olarak filozof için her şey felsefi düşüncenin konusu olabilir; varoluş, insan, ölüm, sanat, bilim, siyaset... Aynı zamanda diğer bilgi türlerinden farklı olarak felsefenin kendisi, filozofun kendi düşünceleri de felsefi düşüncenin konusu olabilir.

Bu parçada felsefi düşüncenin aşağıda verilen özelliklerinden hangisi vurgulanmaktadır?

- A) Öznel olma
- B) Rasyonel olma
- C) Sistemli olma
- D) Evrensel olma
- E) Refleksif olma

5. • Spinoza'ya göre felsefe, genelleştirilmiş matematiktir.
- Anselmus'a göre felsefe, inanılanı anlamaya çalışmaktır.
- Platon'a göre felsefe, doğruyu bulma yolunda düşünsel bir çabadır.

Filozofların felsefe tanımlarının farklı olması, felsefi düşüncenin aşağıdaki özelliklerin hangisinden kaynaklanmaktadır?

- A) Tutarlı olmasından
- B) Evrensel olmasından
- C) Eleştirel olmasından
- D) Refleksiyonel olmasından
- E) Öznel olmasından

6. Felsefede herhangi bir konuda sorulmuş bir soruyu cevaplamaktan daha önemli olan, yeni bir soru sorabilmektir. Filozof bir sorunu fark edebilen, daha önce sorulmamış yeni bir soru sorabilen ve bunu yeni bir problem alanı olarak ortaya koyabilen kişidir.

Buna göre filozof için aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?

- A) Mümkün olduğunca çok soru sorar.
- B) Belli bir soruyu kesin olarak cevaplamaya yönelir.
- C) Sorularını bilimsel verilere dayandırır.
- D) Özgün sorular ortaya koyar.
- E) Toplumsal sorunları ele alır.

7. Hilmi Ziya Ülken'e göre felsefe, insanın varlık hakkındaki düşüncesi ve bu düşünce üzerine düşüncedir.

Bu felsefe tanımından yola çıkılarak aşağıdakilerden hangisine ulaşılabilir?

- A) Felsefi düşünce refleksiyoneldir.
- B) Felsefe birleştirici ve bütünleştiricidir.
- C) Felsefe, bilimsel verileri temel alan bir düşüncedir.
- D) Felsefe temelde somut varlık alanını konu edinir.
- E) Felsefe tutarlı bir düşünme etkinliğidir.

8. Felsefe tarihinde belirli bir probleme yönelik olarak birbirinden az ya da çok farklı onlarca görüş ileri sürülmüştür. Bu görüşlerden birinin diğerinden daha doğru ya da daha değerli olduğu söylenemez. Sonradan ileri sürülen görüşler öncekileri geçersiz kılmaz. "Mutluluk nedir?" gibi bir soruya verilecek cevap tamamen filozofun yaşantısına, kişilik özelliklerine ve yaratıcılığına bağlıdır.

Bu parçada felsefi düşüncenin aşağıda verilen özelliklerinden hangisi vurgulanmıştır?

- A) Tutarlı olması
- B) Sistemli ve düzenli olması
- C) Akla dayalı olması
- D) Öznel olması
- E) Refleksif olması

9. • İbn Rüşd'e göre felsefe ve din, bir gerçeğin iki ayrı izah tarzıdır.
- Leibniz'e göre felsefe, göklerden yere inerek beş duyuyla kavranan konularla ilgilenmelidir.
 - Platon'a göre felsefe, doğruyu bulma yolunda düşünsel bir çabadır.

Buna göre filozofların farklı felsefe tanımları yapmalarının nedeni aşağıdakilerden hangisi olamaz?

- A) Filozofların konulara yaklaşımlarının öznel olması
- B) Felsefenin konularının çok ve çeşitli olması
- C) Felsefenin tarihsel süreç içinde farklı amaç ve işlevlere sahip olması
- D) Herkesin felsefe yapmaya çalışması
- E) Her filozofun ilgilendiği konu alanının farklı olması

10. Felsefenin en önemli dayanağı akıldır. Felsefe evreni, insanı ve yaşamı akıl yoluyla anlamaya ve açıklamaya çalışır. Akla dayalı olarak ortaya konulan felsefi düşünceler ise gelişigüzel oluşturulmuş, dağınık düşünceler yığını değildir. Felsefe, belli bir problemin etrafıca incelenmesiyle oluşturulmuş tutarlı düşünceler bütünüdür.

Buna göre felsefi düşünce için aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?

- A) Sistemli ve düzenlidir.
- B) Öznel bir kavrayıştır.
- C) Olanı olduğu gibi ortaya koyar.
- D) Şüphe etmeyle başlar.
- E) Varlığı tümel olarak açıklar.

1. Felsefe, sistemli bir düşünce etkinliği olarak MÖ 6. yüzyılda İyonya'da ortaya çıkmıştır. İyonların, hem tarım, hayvancılık ve zanaatkarlığa hem de ticarete dayanan gelişmiş bir ekonomileri vardır. Ticaret sayesinde başka toplumlarla etkileşim içinde olmuşlar, bunun sonucunda da farklı inanç ve düşüncelere yönelik hoşgörü geliştirmişlerdir.

Bu parçadan hareketle aşağıdaki yargılardan hangisine ulaşılabilir?

- A) Felsefe sadece refah seviyesi yüksek toplumlar da gelişir.
- B) Felsefi düşünceler çağın koşullarının izlerini taşır.
- C) Felsefi düşünce özgür toplumsal koşullarda oluşur.
- D) Felsefe, önceki dönemlerin bilgi birikimi temelinde ortaya çıkmıştır.
- E) Felsefe, din ve mitolojinin sorgulanmasıyla ortaya çıkmıştır.

2. Felsefenin ortaya çıkışında etkili olan faktörlerden biri de sorulan sorulara daha önceden verilen cevapların eleştirilmesi ve tutarsızlıklarının ortaya çıkarılmasıdır. Bu nedenle filozoflar, her ne kadar kendi açıklamalarını doğru kabul edip savunsalar da bu açıklamaların başkaları tarafından eleştirilmeden kabul edilmesini bekleyen bir tavır içinde olamazlar.

Bu parçada felsefenin insan hayatındaki aşağıdaki işlevlerinden hangisi vurgulanmıştır?

- A) Eleştirilere açık olma
- B) Kendini tanımaya imkân verme
- C) Yaşama yön verme
- D) Tutarlı ve sistemli düşünmeyi öğretme
- E) Yaratıcılığı geliştirme

3. Felsefe; sonu gelmez bir arayış, eldeki bilgiyi yeniden değerlendirme, sistemli bir soru sorma ve düşünme etkinliğidir.

Bu yargı felsefi düşüncenin aşağıda verilen özelliklerinden hangisiyle en az ilintilidir?

- A) Evrensel olma
- B) Sorgulayıcı olma
- C) Rasyonel olma
- D) Merak etme
- E) Şüpheli olma

4. Nermi Uygur'a göre filozof, kendine soru soran kişidir. Filozof, başkaları cevaplasın diye değil kendi cevaplayabilmek üzere sorar sorularını. Filozofun sorduğu her soru ise kendi kişiliği çerçevesinde biçimlenmiştir. Yani filozofun geçmiş yaşam deneyimleri, evreni nasıl algıladığı ve hangi konularla ilgilendiği gibi koşullar, sorduğu soruların içeriğini belirleyen temel koşullardır.

Bu parçada vurgulanan temel düşünce aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Felsefi sorular, bilimlere yeni araştırma alanları sunar.
- B) Felsefi sorular, varlığın özünü ortaya çıkarmaya yöneliktir.
- C) Felsefi sorular, filozofun öznel kavrayışının ve yaratıcılığının ürünüdür.
- D) Felsefede soru sormak, cevap vermekten daha önemlidir.
- E) Felsefi sorular, tüm insanlığı ilgilendiren problemlere yöneliktir.

5. Alman filozofu Kant, bilginin kaynağı olarak aklı kabul eden rasyonalistleri ve bilginin kaynağı olarak deneyimi kabul eden empiristleri eleştirerek kendi görüşlerini oluşturmuştur. Kant'a göre bilgi elde etmek için her iki kaynağa da ihtiyaç vardır.

Bu parçada felsefi düşüncenin aşağıda verilen özelliklerinden hangisi örneklendirilmiştir?

- A) Yığılarak ilerleme
- B) Tutarlı olma
- C) Refleksif olma
- D) Tümel olma
- E) Evrensel olma

6. Bazı insanlar için felsefe, sordukları sorulara kendilerinden öncekilerin verdiği cevapları yetersiz bulduklarında başlayan bir düşünme ve arayış sürecidir. Bu zihinsel yolculuk tamamen yeni bir yol bulmayı ve bu yoldan yürümeyi gerektirir.

Bu parçada bir filozofta bulunması gereken aşağıdaki özelliklerden hangisi vurgulanmıştır?

- A) Evrensel konulara yönelme
- B) Uygun sorular sorma
- C) Özgün ve yaratıcı olma
- D) Sistemli ve tutarlı olma
- E) Belli bir konuya odaklanma

7. Fransız İhtilali'nin gerçekleşmesinde etkili olan düşünür J. J. Rousseau, Fransız devletinin uygulamalarını eleştirmiş ve devletin temel görevinin halkın özgürlüklerini korumak olduğunu söylemiştir.

Bu parçaya dayanılarak aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?

- A) Filozofun sorgulamaları, yaşadığı dönemin ve toplumun koşullarından bağımsız değildir.
- B) Filozof, akla dayalı teorik görüşler ortaya koyan kişidir.
- C) Felsefe, yoğun toplumsal sorunların yaşandığı ülkelerde gelişir.
- D) Felsefenin temel konusu devlet ve toplumdur.
- E) Filozof, her türlü devlet anlayışını reddeden kişidir.

8. Felsefe öncesi dönemde bilen kişi tanrısal, mistik sınırları bilen kişidir. Oysa filozof, kendi aklıyla düşünen ve bu yolla doğayı, insanı açıklamaya çalışan kişidir. Bu nedenle felsefe teoriyedir. Teoria, pratik hiçbir amaç gütmeyen, akla dayalı, sistemli, tutarlı teorik düşünmedir.

Buna göre felsefe için aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?

- A) Felsefe, çıkar amacı gözetmeyen bir bilme isteğidir.
- B) Felsefenin temelinde bilimsel teoriler vardır.
- C) Felsefe, varlığı bütün yönleriyle açıklamak ister.
- D) Felsefe, metafizik açıklamaları temellendirme çabasıdır.
- E) Felsefe, soru sormayla başlayan bir düşünme sürecidir.

9. Platon'a göre bütün bilgiler doğuştan zihnimizde vardır. Bu nedenle bilmek, hatırlamaktan başka bir şey değildir.

Platon'un bu görüşü, felsefi düşüncenin aşağıda verilen özelliklerinden hangisiyle ilintilidir?

- A) Tutarlı ve sistemli olma
- B) Rasyonel olma
- C) Merak ve hayrete dayalı olma
- D) Yığılımlı ilerleme
- E) Birleştirici ve bütünleştirici olma

10. Felsefede sorulan sorular tarihin farklı dönemlerinde yeniden ele alınmıştır. Bu açıdan bakıldığında felsefede soruların pek değişmediği ama cevapların sürekli değişmekte olduğu söylenebilir. Her filozof, kendi ilgisini çeken konularda sorulan soruları yeniden cevaplamaya çalışmıştır. Bu cevaplandırma çabasında ise filozofun içinde yaşadığı dönemin koşulları, bilgi birikimi ve kişilik özellikleri etkilidir. Bu durum, felsefi bilginin mutlak bir kesinlik taşımadığını gösterir.

Bu parçadan felsefeyle ilgili aşağıdakilerden hangisi çıkarılamaz?

- A) Görelî bir bilgi olduğu
- B) Çağın koşullarından etkilendiği
- C) Aynı soruların tekrar gündeme geldiği
- D) Öznel bir bakış açısını yansıttığı
- E) Güvenilmez ve değersiz olduğu

11. Felsefe gerçekliği araştırırken herkes için geçerli olabilecek bilgiler ortaya koymaya çalışmaz. Felsefede son sözü söylemek, kesin cevaba ulaşmak gibi bir durum söz konusu değildir çünkü hem cevaplar değişir hem de her cevap yeni bir soru ortaya çıkarır.

Bu parçadan yola çıkılarak aşağıdaki yargılardan hangisine ulaşılabilir?

- A) Felsefe, öznel bir sorgulama ve arayış sürecidir.
- B) Felsefe, evreni akıl temelinde açıklar.
- C) Felsefe, akla değer veren toplumlar ortaya çıkmasını sağlar.
- D) Felsefede bir cevaba ulaşılmıca sorgulama sona erer.
- E) Felsefe, varlıkları her yönüyle açıklamaya çalışır.

1. Bilgeliği sevmek, bilgelik arayışı anlamlarına gelen felsefenin hem teorik hem de pratik yönü vardır. Felsefe düşünce, duygu ve eylemlerin tutarlı bütünlüğüne vurgu yapar çünkü bilgelik sadece bilgiye sahip olmakla ölçülmez. Bilge kişi eylemlerini de bilgisine göre oluşturan kişidir. Bu açıdan bakıldığında felsefe, insanı ve toplumları erdemli ve iyi olana yönelten bir bilgi türüdür.

Buna göre aşağıdakilerden hangisi felsefenin insan ve toplum hayatına katkılarında biri değildir?

- A) Bireylerin kendini tanıyabilmesine imkân sağlar.
- B) Toplumların geleceğinin planlanmasında rol oynar.
- C) Akla ve iradeye değer veren bir toplum oluşturulmasını sağlar.
- D) Ön yargıların pekiştirilmesini sağlar.
- E) İnsanlara kendi hayatlarına yön verebilme imkânı sağlar.

2. Bilimin, insan davranışlarının fizyolojik ve biyolojik kökenleri üzerine ortaya koyduğu bilgiler, felsefenin insan davranışlarına bakışını değiştirmiş ve yeni görüşler ileri sürülmesini sağlamıştır. Diğer yandan felsefe yüzlerce yıl önce "Davranışların kaynağının doğuştan getirilen özellikler mi, çevresel faktörler mi?" olduğu sorusunu ortaya atarak bilimlerin bu alanda çalışmasını sağlamıştır.

Bu parçadan yola çıkılarak bilim ve felsefe için aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?

- A) Farklı yöntemlere sahip oldukları
- B) Birlikte hareket ettikleri
- C) Birbiriyle ters düşen bilgiler ortaya koydıkları
- D) Karşılıklı etkileşim hâlinde oldukları
- E) Konularının tamamen aynı olduğu

3. Özne ile nesne arasında kurulan bağdan doğan üründür.

Bu tanım aşağıdaki kavramlardan hangisine aittir?

- A) Bilgi
- B) Düşünme
- C) Gerçeklik
- D) Bilinç
- E) İnanç

4. Herakleitos'a göre bilgelik, tabiatı bilmek için hakikati söylemek ve kendini sorguya çekerek eylemlerini ona uydurmak demektir.

Bu tanıma dayanarak aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?

- A) Felsefe, kişiden kişiye değişen bir bilgelik arayışıdır.
- B) Felsefe, davranışlara yön veren ve bilme isteğini karşılayan zihinsel bir sorgulamadır.
- C) Felsefede hiçbir konuda son söz söylenmemiştir.
- D) Felsefede mutlak bir kesinlikten söz edilemez.
- E) Felsefe, bütün olan bitenlerin esasını bilmektir.

5. Antik Yunan filozofu Sokrates, sorgulanmamış bir hayatın yaşanmaya değer olmadığını savunmuştur. Bu doğrultuda Atina sokaklarında dolaşırken rastladığı insanlara sorular sorarak onları düşünmeye ve kendi hayatlarını sorgulamaya yöneltmiştir.

Buna göre Sokrates için aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?

- A) Düşünceleri ve davranışları birbiriyle tutarlıdır.
- B) Temel olarak varlık problemiyle ilgilenmiştir.
- C) Felsefenin insan zihnini meşgul eden zihinsel bir faaliyet olduğunu savunmuştur.
- D) Toplumsal değerlerin sorgulanmasına karşı çıkmıştır.
- E) Sadece kendi yaşamını sorgulamıştır.

6. Epikuros'a göre felsefe, mutlu bir yaşam sağlamak için tutarlı, eylemsel bir sistemdir.

Bu tanımda felsefenin aşağıdaki yönlerinden hangisi vurgulanmıştır?

- A) İnsanların bilme ihtiyacını karşıladığı
- B) Akla dayalı bir düşünme olduğu
- C) Bilim ve sanata yol gösterdiği
- D) İnsan yaşamındaki rolü
- E) Toplumsal yaşamı düzenlediği

7. İnsanlar, var oldukları ilk zamanlardan bu yana, çevrelerinde olup biten şeyleri, kendi duygu ve düşüncelerini, gökyüzünü, yıldızları merak etmişlerdir. İnsanın olduğu her yerde, tüm toplumlarda yaşam, ölüm, varlık, yokluk gibi konularda sorular sorulmuş ve bu sorulara cevaplar aranmıştır.

Buna göre felsefeyle ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?

- A) Olgusal konuları ele alıp inceleyen bir alandır.
- B) Bilme ihtiyacından kaynaklanan evrensel bir düşünme tarzıdır.
- C) Toplumdan topluma farklılık gösteren bir bilgi türüdür.
- D) Eleştirel düşünmeyi gerektiren zihinsel bir faaliyettir.
- E) Kendi içinde çelişki barındırmayan akla dayalı bir sistemdir.

8. • Thomas Hobbes'a göre felsefe yapmak doğru düşünmektir.
- Platon'a göre felsefe, diyalektik düşünme yoluyla ideaların bilgisini kavramadır.

Bu tanımlara göre felsefi düşüncenin temelinde aşağıdaki kavramlardan hangisi vardır?

- A) Akıl
- B) İnanç
- C) Sezgi
- D) Deney
- E) Merak

9. İnsanlar içinde yaşadıkları toplumun ahlak anlayışını, geleneksel değerlerini, siyasi ya da sanatsal eğilimlerini hiç farkına varmadan öğrenirler ve bunlara göre düşünürler. Ancak var olan değerlerin, görüşlerin hepsinin doğru ya da iyi olduğu söylenemez. Bu nedenle filozofun ilk yapması gereken işlerden biri bu değerleri ve görüşleri gözden geçirmek olmalıdır.

Bu parçada felsefenin aşağıdaki yönlerinden hangisi vurgulanmıştır?

- A) Evrensel konulara yöneldiği
- B) Toplumsal sorunları ele aldığı
- C) Eleştirel düşünmeyi gerektirdiği
- D) Sistemli ve tutarlı bir düşünme faaliyeti olduğu
- E) Toplumsal değişimde etkili olduğu

10. Felsefi sorular "Nedir?" tarzındaki sorulardır. Bu sorularla varlığın özü, insan bilgisinin imkânı ve sınırları, insanın evrendeki yeri belirlenmeye çalışılır.

Buna göre aşağıdakilerden hangisi felsefi bir soru değildir?

- A) Evrenin ana maddesi nedir?
- B) İnsan ahlaki eylemde bulunurken özgür müdür?
- C) İnsan neyi ne kadar bilebilir?
- D) Gerçekliğin doğru bilgisi elde edilebilir mi?
- E) Su neden buharlaşır?

11. İnsanın evreni, yaşamı bilmeye ve anlamaya yönelik merakı felsefenin ve bilimlerin ortaya çıkmasını sağlamıştır. Felsefe, hem bilimlerin doğuşuna ve gelişmesine kaynaklık etmiş hem de bilimlerin sonuçlarını birleştirerek varlığı tüm yönleriyle açıklamaya çalışan üst bir düşünme olmuştur.

Bu parçada vurgulanan temel düşünce aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Felsefe, bilimi de kapsayan kuşatıcı ve bütüncül bir düşünmedir.
- B) Felsefe ve bilimin konuları aynı, yöntemleri farklıdır.
- C) Bilim, incelediği konularda kesin bilgilere ulaşmaya çalışır.
- D) Bilim nesnel, felsefe öznel bir bakış açısı gerektirir.
- E) Felsefe ve bilim, tüm insanlığın ortak katkılarıyla geliştirilmiştir.